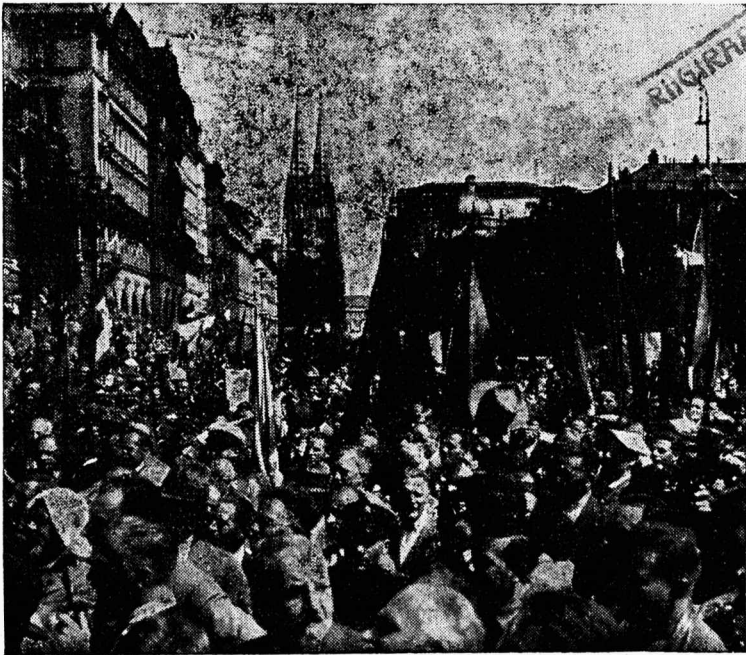

Spetsiaalne fond

Hind 30 senti

KOIGI MAADE TÖOLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

9/10 — 1933

VIII aastakäik

J. BARBARUS.

RISTISÕDA

(moodne rahvalaul.)

1.

Haakristi ma,
haakristi ma,
haakristi ma ei kummarda.

Pea meelen sa,
pea meelen sa!
ei muud, kui vabadust ma ümmarda.

Kaksteistkümmes nagu sajand
oleks minevikust kajand:
need me rüütlid tagant rinde
õngitsevad ihu, hinge,
rahvast kokku lokutavad,
hitlerismi sokutavad.

Arvad, tonti seinal maalin?
valgustet teatrid, saaliä,
tagurluse helgiheitjad.
Oma õige näo peitjad
kodanikke peibutavad,
argu mõrda eidutavad.

Kõigile, kel taipu vähe,
rääkisid siin argu pähe,
(mõnel oli see süül enne!)
võrgutasid taadi, memme:
kokku voolasid roiskveed
sellel tagurluse teel.

Rist käen ühen, — teisen piibel,
(löödi kinni vaimu süber!)
kantslin kiriksandid, papid,
lõua all vaid valged lapid,
muidu mustad seest ja väljast,
nagu rongad raipe näljast.

Rahvas ei saa aru — taipu:
veetaks vabarügi laipa,
oleme kui Suurel-Reedel.
Kuulge! kisendab veltveebel,
Saksan samuti, kui meilgi,
mis siin aitaks mure, leingi?!

Maale laskub raske udu,
see — ristämbliku on kudu.
Roosten ängitseb oktoober,
tilgub põhjast taevatoober:
veidi sügisvihma tibab,
ühes vabadus meilt sibab.

Kuhu minna, kuhu astu?
äriaknad: „poolt“ kõik — „vastu“:
aralt telefonitubad,
agulite majanurgad...
Lausub keegi: „Suu pea rumal!
sakste raha, sakste jumal!..“

Landeswehri mõök ja tuli
mullu vastupanul suri,
võit see jõhkralt käest nüüd kesti:
juba ülistaks haakristi...
„Saksan elame, kas?“ — küsti:
meilgi käsi aetaks püsti...

Pole õhku, — mida hingad?! ..
— „palju maksavad need kingad?“
küsis vaateaknal kiindund,
juubelduseks süa sürdund
kodanline ani rasvan...
Pikemaks pää jao ma kasvan.

Ei ma pole sellest liigist,
välja haisvast roiskvee tiigist!
„Kahe-Kiriku“ viib tänav
koju poole — „võitjaist“ särav.
— „Elagu! (hüüd!) omakohus“,
turnnen: olen hädaohus.

Nagu vähki linna kahvast
valgub võlve alla rahvast,
naised mõned tuhatneljan:
— Kristusel kas haakrist seljan?!
uudishimun jooksnud vaatma,
vabariiki hauda saatma.

Ja süis algab sünge matus,
sisse lungeman sest katus:
papid käsi laotavad,
„armulauda“ jaotavad,
nokkiden neidsamu teri:
— „Kristuse see ihu, veri!..“

Edas' hingeauru karmust,
kõlab: „Kõik on Isa armust!..“
„Õndsad need, kes vaesed vaimust!“
lauset korrata võin ainust...
kui meid lubab teha õndsaks,
see, kes muutund pehkind kõntsaks.

2.

Haakristi ma,
haakristi ma,
haakristi ma ei kummarda.

Pea meelen sa,
pea meelen sa!
ei muud, kui vabadust ma ümmarda.

Ah, mis ütleb sees küll süda?!
vaatke! voolab kokku „muda“:
nüüid on käidavad kõik teed,
sõidetavad virtsaveed...
Õigusteadus kõike vassib:
„Juh!“ pilti raami passib.

Juba ennustab meil kadu
tagurluse rästik-madu,
vihan vaid ka oma saba
närib. Võimalus seks vaba,
et võib mürgihambaid lüüa,
ennast meie ellu süüa.

Haistan täna vastset mõrva:
linnutee asfalti-tõrva
kastan pilgu eriseva,
vaatan kuidas verisena
sügiskuu-sirp, vimme veerand
pilvest kummuli end keerand.

Vaatke! ehk ei enam kordu?
tõstab pääd ju mõõgaordu,
— parunite pojakesed...
Unund vereojakesed,
mis me mulda nirisenuid,
lumme, jääle sirisenuid.

Tundmused kui haiget hirved,
rasked mõtted nagu pilved
ahastavad taevavõlvil.
Istub rahutus mu põlvil:
öö — must ümber pilkane.
Kuigi hirmu pilkame, —

hinge süiski kahtlus mõni
poeb: kas vabaduse kõri
rahvas ise lõikab läbi?
Esmakordselt piinlik, häbi:
kas kui rukis murdub sirbil
vabariik — võim sakste kilbil?!

3.

Haakristi ma,
haakristi ma,
haakristi ma ei kummarda.

Pea meelen sa,
pea meelen sa!
ei muud, kui vabadust ma ümmarda.

Olen poeg ma selle rahva,
hädaden kes olnud vahva.
Miks nüüd loidust üles näitad,
vaenlast ise võimul väitad?!
Just kui koolnu oleks majan...
rahvas! sellen selgust vajan.

Kas end lased panna lõõga?!
Tõmban tupest mõttemõõga:
nagu õõ — must roomab lohe,
haarab, mässib, — taipan kohe,
kõht tal lihav, maide luine,
mitmepäine, mitmesuine...

Kas end ise ära annud,
hauakive kokku kannud?
Jalge alla kas nüüd tallad
vabaduse?.. Sügishallad
levitavad rõsket udu,
see ristämbliku on kudu.

Jürsku! pole vaja joosta:
rüügikogu annab rooska,
('raagu vanaast parun tallim!')
nüüd on osad muutund, kallim!
meie käes nüüd võim ja vitsad:
Välja maalt! kui ruumid kitsad.

Lohe süiski edas roomab,
lööd pääd otsast hirmsal loomal,
kaelad jämedad kui talad,
amputeerit käed ja jalad...
Langeb, mõtlin — lapsik, rumal?
tagurluse ebajumal...

Lükmeid, päid ju tõuseb rõhtu,
alles hoop kui tabab kõhtu,
naksatab selgroog ja künnap,
variseb löust: ju vist küllap
see ta keskkohk oli eri?
voolab haavust siniveri...

Kroonika: Oktoober—detsember 1933.

Valun veri soonten tuikab,
rahutus pään õhe huikab:
magaja kas üldse ärkad,
unen hädaohtu märkad?!
Kahtlus juba mõttein mölgub,
vaenlane mu silmin jälgub.

Ei ma laipa enam lahka:
veel ei saanud panna nahka
vabadust mu lohe — söödik,
kapitali jõhker röövik...
Küllap sellele ta elas?
nüüd kord korjus mu ees keras.

See kord lõppend risticõda,
käest lööd vaenlase mõök, oda.
Haakerist kalmistul las rõhub,
painaajana lasub kõhul!
Kaitseks hauul — surnuaja
taon tal värske haavavaia.

Juba koidab taamal agu,
ajab mõistus punast vagu:
öö — must lakkab pillkane,
härmu ikka pillkame.
Ootab päev meid ajaloolik, —
elu nagu värsse veel poolik...

GUSTAV SUITS

HAUAKIRI

Ville mi kord ta nimeks vanemad hääs lootuses pannud,
Maasiku lügnime saand kaasa ta teisena neilt.

Murrangu aeg vabariiklise Eesti ta heitnud ministriks,
varjuks varjude seas, ei kaheaastane riik.

Ah, teda ei Venemaa punaväelaste surmanud kurjus,
väs kodumaa poolt rong, surm suguvendade kuul.

Tööväe seltsis ta hüüid sõja lõpetus Peipsigi piiril,
seltsis ses saadetud maalt, koos maha lastud ta teel!

Süäl tema leiate luud, kahe need vabariigi on veerul,
kus Isborski on tee, kus kuriteo on tee.

Süäl kaasvõitlevas reas — üle neid kahekümne — ka surmas
seltsiline üheskoos kui elu tormise teil.

Mõrtsukate käsu kätte ta põrm, keha üksines langend:
kätte on saamata vaim, välja on saatmata vaim.

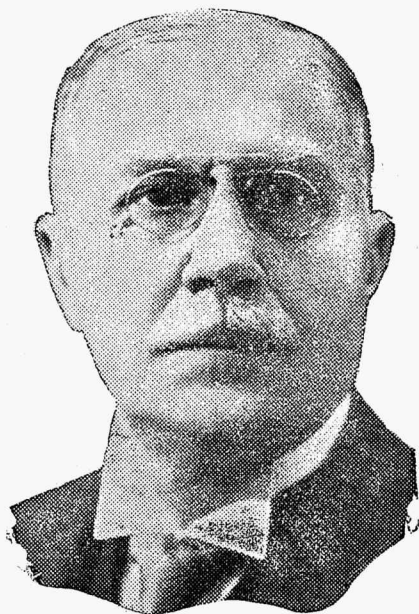
Rändaja, sõbralikult kui seadmata kalmule juhtud,
maast salamahti sa lill võta ja poeta süäl!

Veel kohut mõistetud ei, kohus kalk tuleb küll ühel päeval,
meeles õh pea, surelik, lööb ärapääsmatu tund!

Sündind see veritöö, maaltsaatjaks oli kui Hellat,
viijana soomusrong, täitjana Lutsar ja Paap.

„Kõik on kokku unenägu“.

EDUARD VILDE

26. detsembril surnud Eduard Vilde'ga kogu Eesti tööliklass ja proletaarne noorpõlv on kaotand palju. Eduard Vilde kirjanikuna kehastab Eesti ühiskondlikke võitlusi; ta on harind ideoloogilise pinna, millelt teadlikult organiseeritud tööliikumine tekkis. Eduard Vilde' väärtuslik kirjanduslik produktioon on klassivõitluste kunstiline peegeldus.

Külmale maale (1896) haarab esmakordselt maa töötaolu — ajal, kui Venemaa arenev kapitalism pakub veel laiu võimalusi töörakenduseks. See raamat annab maa sotsiaalse viletsuse unustamatu läbilõike, maa sotsiaalsete vastolude pildi talupojaseisuse seespool. *Raudsed käd* (1898) lähtub talupoja pauperiseerumisest (viletsusse sattumisest), proletariseerund talupoeg on pigistatud Narvas ja Peterburis kapitali raudsete käte vahele, mis lõpuks kägistavdki ta. Tsensoori survest hoolimata Vilde'l on õnnestund siin Narva töölikonna elu kujutades anda põrutav pilt. Vilde' suur ajalooline triloogia,

Mahtra sõda (1902), *Kui Anija mehed käisid Tallinnas* (1903), *Prohvet Maltsvet* (1907) kasutavad ilukirjanduses esmakordselt *materialistlikku ühiskonnakäsitust* läind sajandi keskpaiga suurte feodalismivastaste võitluste lähedaletoomiseks. *Jutustus* (1910) Vilde mitte ainult pole andnud tähelepandavat novelli vormi, ta on jätkand siin *inimese kui ühe või teise klassi liikme vaatlemist*. Meisterlikus *Pisuhännas* (1913) ja *Tabamata imes* (1912) Vilde on avastand eesti kodanluse tüübid, osa rahvusvahelisest kodanlusest, *Sidemes* (1916) ta on algatand generatsiooni-võitluse probleemi, noor generatsioon sotsiaalse õigluse eest võitlejana. Ja romaan *Mäeküla piimamees* (1916) on näidand maaihiskonna arengut ei enam feodalismi, vaid kapitalismi ikke all.

Need teosed märgitsevad kogu eesti kirjanduse ühiskonnasuhtumist; need märgitsevad kogu eesti kirjanduslugu aastakümnete seas. Kuid Eduard Vilde oli ka eesti sotsialistliku liikumise rajamisel, 1905—1917 maa-paos oma revolutsioonitegevuse pärast. Kui ta viimastel aastatel ei võind lüüa kaasa tööliikumisega, siis veel põhiseaduse muutmise rahvahääletuse eel 68-aastane noorehingeline, kuid südamehaige ühiskondlik mõtleja lõi kaasa, avaldades ankeedivastuse *Vastutusrikkal ajal* ja lendlehen. Siin õppisime Vilde't uuesti tundma kui avarate huvidega kultuuriinimest, demokraati, kellele demokraatia kaitse on tööliikumises. Arusaadav siis, et Vilde langes eesti fašistide viha alla, uuendas aga omale töölikonna sooja sõpruse.

Eduard Vilde' surm satub kokku reaktsiooni päätetungiga. Kuid Vilde' surm ärgu olgu rõõmuks fašismile! Proletariaat, kes on saand Vilde' romaanidest oma aja ajalooteadvust, töötavad põllumehed, kes on saand Vilde'lt feodalismivastast äratust, noorpõlv, kes on kasvand mõneski asjas Vilde' najal — neile kõigile Eduard Vilde on jätnud testamendi: võidelda fašismi vastu, mitte anda vabadust vabatahtlikult. Vilde' süda on külmand, kuid meile on jäänd ta uhked ja võitlusrõõmsad sõnad:

TAGASIVAADE MÖÖDUND AASTALE

Möödund aasta on olnud raskemaid kogu maailma töölisklassile. Kõige-arenenuma tööstuse maa — Saksa — on kapitalistlik-fašistliku verise terrori all langemas tagasi barbaarsuse poole. Saksa töölisklass polnud oma ülesande kõrgusel: õigel ajal anda kogu Euroopa töölisklassile signaal kapitalismi kriisi lahendamiseks sotsialistliku ühiskonnakorra püstitamisega. Saksa töölisklassi aastakümnete jooksul püstitatud hiigelaparaat määratu bürokraatiaga langes kokku „kolmanda riigi värvavil“ kui või tulel, vähemagi vastupanuta Hitleri terroribande. See sündmus on matnud enda varju kõik teised selle aasta sündmused rahvusvahelises ulatuses. Verise reaktsiooni võit Saksa maal on soodustand reaktsiooni edasitungi mujalgi.

Just Hitleri võimulepääsuga alates ka Austrias hakkas toimuma riigivõimu iseseisvumine, parlamendi väljalülitamine, töölisklassi õiguste kärpimine, sotsialistliku Viini linna sisetulekute röövimine jne. Austria töölisklassi olukord on väga raske ja keerukas kahe — musta ja pruuni — fašismi vahel. Aga Austria tööliikumise juhid hoolimata kõigest pole matkind Saksa seltsimehi, ja nende taga seisab võitlusvalmilt kogu Austria revolutsiooniline töölisklass. Nad ei lähe kapitulatsiooni teed, lootes jaokaupa hingamist armuliselt kodanluselt. Nad ei karda tagajärgi, mis võivad olla isegi maailmapoliitilise tähtsusega (uus sõda!). Kui kodanlus sunnib töölisklassi asuma üldstreigi ja kodusõja teele, siis vastutus tulemustest lasub valitsevat kodanlusel, mitte töölisklassil. Ja Dollfussi valitsus seni pole julgend teostada oma kavatsusi.

Muidugi võidelda, ja vaimurelvadega võidelda — ka siis, kui see võitlus peaks vastase suhtes osutama jumalate võitluseks teatud võitmatuse vastu. Vaimuvõitlus lakkab alles siis, kui tullakse füüsilise vägivallaga. Sellele pannakse sama relv vastu, kui

Samuti Eestigi fašistide edu võlgneb tänu Hitleri võidule, mitte ainult säält saadud toetuste eest vaid ka moraalselt. Ometi nende seniste võitude põhjustajaks on olnud meie oma sotsiaalsed olud ja ajalooline areng. Demokraatia kaitsjaks olid jäänud ainult sotsialistid; kes aga püstitasid kodanlise demokraatia kui omaette väärtuse parooli. Laiad viletsusse sattund rahvahulgad ei mõistnud demokraatia abstraktse mõiste väärtust ja sotsialistid ei suutnud seda konkretiseerida, kuna nad eelmise arengu jooksul polnud suutnud õpetada tarvitama laialistele töötavaile hulkadele, esijoones töölisklassile, demokraatia kõige tähtsamat väärtust — *ühinemisõigust*. Ta säilitas ainult oma senised valijad.

□

Kapitalismi kriis ise aga, mille poliitilisena tulemusena me näeme viletsusse sattund hulkade, esijoones keskkhiitide mässu, fašismi tõusu, möödund aasta jooksul ei saand enam minna palju sügavamaks. Ta on jõudnud nähtavasti stagnatsiooni. Rumalus oleks aga loota siit uut tõusu, uue kõrgkonjunktuuri saabumise algust, sest kapitalistliku korra raamidest puuduvad jõud, kes selle tahaksid — suudaksid teostada. Ilmselt tõendab seda käesoleval aastal Londonis peetud maailma majanduskonferentsi täielik nurjumine. Sellele pandi lootusi vahendite leidmiseks sassiläinud majanduselu rahvusvaheliseks juhtimiseks, aga kapitalistlikus süsteemis, milles produktsioon rajaneb ettevõtjate profiidihuvile, mitte tarbevajadusele, ei suudeta leida kokkulepet kapitalistliku ettevõtja profiidi väiksekski vähendamiseks ja kapitali-

riik peaks unustama oma põhiseadusliku kohustuse tüüriil oleva valitsuse nõrkuse või oimetuse pärast. Ega me sakslased ole, et ajame lõidesed hiderikäe püsti, kui bandiitide täädid juba meie kaela kōditavad.

Nigol Andresen.

akumulatsiooni plaanikindlaks korralduseks, milleta kriisi lahendamine osutub võimatuks.

Ainus tee on jäänd kapitalistlikele ettevõtjale — *majanduslik autarkia*. (ühe maa piiridesse suletud majandus). Omal ajal sõlmitud tollivahe- rahu on suurema osa riikide (ka Eesti) poolt lõpetatud. Püütakse oma maa tööliste arvel kõrgete tollimüüride varjul kuidagi säilitada ettevõt- jate profiiti. See aga paratamatult viib majanduselu täielikku ummi- kusse. Tööstus ja kogu majandus- elu, mis tehnika arenguga on saand ülemaailmse ulatuse, on omalt olemu- selt muutund rahvusvaheliseks, ühe maa piirides ta ei saa enam kasutada tehnika loodud võimalusi, kõnelemata tehnika edasiarendamisest. Näemegi, et just moodsama sissesäädega käi- tisi seisab kõige enam! Seega autar- kia pikema kestvuse puhul ühes töös- tuse ja majanduselu kokkukuivamise- ga tekiks kogu tsivilisatsiooni ja kul- tuuri pikaline tagasilangus.

Autarkia püüetel põhjeneb ka Roo- sevelti eksperiment Ühendriikides. Dollarivääringu alandamisega püü- takse sääll teiste maade kulul tuua elevust oma maa majandusellu. See on aga üürrike, kuna tarvitajate ostu- jõudu siiski ei tõsteta. Ka teatud sotsialistlike nõuete teostamise püüe (riigi vahelesegamine produktsiooni, tööpäeva lühendamine jne.) ei suuda asja parandada, sest kõik see on pii- ratud kapitali profiidi kindlustamise huvidega.

□

Kas aga profiidijahil olev kapital lepih tema tegevusvõimaluste piira- misega! Majanduselu eraldamine ühe riigi piiridesse, tööstuse kängumine, kahtlemata vähendab ka kapitali pro- fiiti. Profiidi vähenemise tendents, väbatahtlik allumine sellele, tähend- daks vabasarua kogu kapitalistlikule süsteemile. Kui ei jää muud võima- lust, kapital otsib teenimisvõimalusi *sõjaavantüüris*. See annab kapitalile tööd, esijoones sõjatööstuses, ka rahu- ajal, sõja puhkedes aga veel enam. On ju varade hävitamine sõjas ilus- tatud isamaa kaitse mõttega — vilja põletamine, kohvi merre heitmine jne. rahuajal näib aga mõttetuna, üle- kohus nälgijate miljonite juures!

Mis sest, et uue maailmasõja puh- kemine tooks endaga kaasa kogu praeguse tsivilisatsiooni hävinemise võimaluse. Kapitalil on siiski väike lootus hävitada sõjas võistleja kind- lustamaks oma profiiti, kui et jääda lootusetult nürbuma.

Desarmeerimiskonverentsi nurju- mine, Saksamaa väljaastumine rah- vasteliidust on ainult kapitalistlikus maailmas pesitseva sõjatendentsi vä- liseid sümptome. Desarmeerimis- konverents oli jooksnud ummikusse juba enne algust. Hitleri võimule- pääsuga Saksamaal rebenes ainult kapitalistliku rahupoliitika mask tema jõhkra näo eest. Rahvasteliidu või- metus rahu kindlustamiseks paljastus juba Jaapani lahkumisega — rööv- poliitika teostamiseks Hiinas, mille vastu rahvasteliit oli täiesti võimetu.

Saksamaa lahkumise fakt iseendast ei tähenda veel sõjahädaohtu kasva- mist. Hitler vajab seda sammu sise- poliitiliseks agitatsiooniks, põormaks rahva tähelepanu antud majandusli- kust lubadusist välispoliitikale. Kui kodanlus pärast sõda on püüdnud saavutada ka poolehoidu sõjast tüdi- nend hulkades oma rahutahte dekla- reerimisega, siis Hitler oma agita- siooni on suunand vastupidiselt vilet- susse sattund hulkade sõjaliste ins- tinktide harimisele. Muidugi ühe- külgse agitatsiooni ja terrori abil teht- ud „rahvahääletust“ Hitler kasustab teistest küljest oma välispoliitiliste aktsioonide toena.

□

Ka Eesti sõjalaevastiku uuendamise juured peituvad selles üldises rel- vastusvõidujooksus, kuigi on selge, et paar ehk ka enamgi allveelaeva ei suuda takistada maa elutsentrumite hävitamist vastaste päaletungides. Ka Eesti relvastumisest huvituvad esimeses joones välismaade relvavab- rikud, kelle niitide järgi toimub suur- riikide diplomaatia. (Miks antakse siis allveelaevade ehitamine Vickers'i tehastele, kuigi asjatundjad tõenda- vad, et näit. sadamatehased Tallinnas saaksid sellega hakkama?). Ulatus- likuma sõja ajal väikeriigi relvastus- jõud saavad paratamatult ühe või teise ruurriigi kindralstaabi teenis- tusse.

Nii ühel kui teisel juhul näeme arengut oleva tsivilisatsiooni hävingu

KÖLNI KOMMUNISTIDEPROTSSESS

London, 1. detsembril 1852.

Olete saand Euroopa ajalehtedest arvukaid teateid Kölni kohtujandist kommunistide vastu ja selle tulemustest. Aga kuna ükski neist teateist ei anna mõnevõrra usutatavat fak-

tide käsitlest, ja kuna need faktid heidavad heledat valgust poliitilistele vahendeile, millega Euroopa mandrit hoitakse ahe-
lais, pean vajaliseks peatuda sellel protsessil.

Kommunistlik ehk proletaar-

poole: kas rahu olukorras majanduslikus autarkias pikaline närbumine, või katastroofiline hukk tulevas sõjas. Ainult töölisklassi võimuvallutamine, majandusliku autarkia asendamine sotsialistliku plaanmajandusega päästaks inimkonnale olemasolevad kultuurihüved, õigem, laseks osa saada neist hüvedest laiadel rahvahulkadel, kes seni ainult on olnud kannataja hüvede valmistamisel.

Möödud aastale tagasi vaadates ei puudu ka tunnused kriisi sotsialistlikuks lahenduseks. Norra ja Šveitsi sotsialistlike parteide hiiglavõidud valimisel! Ka neis mais käis äge võitlus fašismiga, võitlus demokraatia säilitamise pärast. Mitte demokraatia abstraktse mõiste kaitsmine, vaid demokraatiale proletaarse, sotsialistliku sisu andmine oli Norra ja Šveitsi sotsialistide loosungiks. Majanduskriisi sotsialistlik lahendus mitte ainult hüüdsõnana, vaid konkreetse majandusprogrammina kuni täieliku sotsialiseerimiseni, oli parool, millega liitus mitte ainult töölisklass, vaid ka osa keskkihte linnas ja talupoegi maal. Ei kohutand Norra talupoega 1928. aastal liitunud töölispartei (kes seisab praegu väljaspool Internatsionaale) revolutsiooniline programm. Tema majanduslikud konkreetnõuded, mis tähistavad sotsialiseerimise algust, olid hulkadele arusaadavad.

Ei kohutand Šveitsi tööliskonda ega keskkihtegi kodanluse demagoogia sotsialistide bolševistlikust isamaa reetmisest. Nicole'ile, keda möödunud aastal karistati vangistusega tänavkokkupõrke pärast fašistidega, mis puhul sõjaväge saadeti „rahustama“ töölisi, Šveitsi töölisklass avaldas oma

usalduse. Sama Nicole aasta hiljem saab Genfi politseipresidentiks takistamaks fašistide määramist ja sõjaväe saatmist tööliste „rahustamiseks“. Šveitsi revolutsiooniline sotsialistlik partei pälvis Šveitsi töölisklassi täieliku usalduse, kommunistlik partei on kuivand kokku pea täiesti ja sel teel on saavutatud tööliikumise ühtlus Šveitsi ulatuses. Oma sotsialistlikku kriisiprogrammi teostama hakates, tööpuuduse kaotamisele asudes, Šveitsi sotsialistlik partei kahtlemata koondab enda ümber veel suuremaid töölisklassi, aga ka vaesenend keskkihte; Waadt'i kui talupojakantoni valimisvõit on selle algus.

□

Need on tähised teistegi maade tööliikumisele. Demokraatia kaitsmine, kuid mitte liidus liberaalse kodanlusega; mitte kodanluse ühiskonna paikamine ja ilukõne kaugest sotsialistlikust lõppideaalist, vaid sotsialismi enda, kriisi sotsialistliku lahenduse asetamine tänapäeva võitluste päevakorda, sotsialismi mõiste konkretiseerimine üksikasjalise, kogu majanduselu haarava plaanipärase majandusprogrammiga, rakendades kõik jõud selle programmi otsejoonelisele teostamisele, on tee töölisklasside ja rahulolematute keskkihtide liitmiseks sotsialistliku partei ümber. See on vahend ajalugu liikumapaneva organiseeritud jõu moodustamiseks, kes ülikõrge kapitalistliku majandussüsteemi tahtlikult ja teadlikult kujundab arengu kõrgemaks vormiks, laskmata hukkuda oleval kultuuril, vaid avades sellele uued arenguvõimalused sotsialistlikus ühiskonnas.

ne partei oli kaotand samuti kui teised parteid ühingute- ja koosolekuteõiguse likvideerimise järele võimaluse moodustada mandril säädusepäraseid organisatsioone. Selle juhid pääle selle olid maapaos. Aga ükski poliitiline partei ei või olla ilma organisatsioonita; ja kui liberaalne kodanlus ning demokraatlik väikekodanlus võisid asendada organisatsioonitarvet, tänu nende sotsiaalsele varakusele ja igapäevasele kokkupuutele, siis proletariaadil, kellel ei olnud seda ühiskondlikku asendit ega raha, ei jäänd selleks otstarbeks muud üle kui salahendus. Seepärast nii Prantsusmaal kui Saksamaal tekkis rohkeid salajasi ühendusi, mis 1849-st alates üksteise järele on avastatud politsei poolt ja jälitatud salaseltsidena. Paljud neist ühinguist olid tõelised salaseltsid, moodustatud olemasoleva riigivõimu kukutamise eesmärgiga; ja see oleks pelgur, kes teatud olukordades ei tahaks konspireerida, samuti kui oleks narr see, kes teistes olukordades tahaks teha sama. Aga oli ka ühendusi, mis olid asetand enesele kaugema ja kõrgema sihi, kes teadsid, et valitusekukutamine on ainult üks episood suures lähenevas võitluses, ja kes koondusid, et valmistada partei, mille tuuma nad moodustasid, viimse otsustava lahingu vastu, kus ühel päeval Euroopas ei hävitataks ainult „tõrannide“, „despootide“ ja „usurpaatorite“ valitsus, vaid palju võimsam ja kohutavam võim, ja alatiseks: kapitali võim töö üle.

Arenend kommunistidepartei organisatsioonil Saksamaal oli järgmine iseloom: kooskõlas „Kommunistliku manifesti“ (avaldatud 1848) põhimõtetega ja artikliteseerias revolutsionist ja kontrrevolutsionist Saksamaal. „New York Daily Tribune“-s avaldatud mõtete kohaselt see partei pole kunagi kujutelnud, nagu tal oleks jõudu teha seda revolutsiooni, mis teostaks ta ideed, millal ja kuidas ta tahaks. Ta uuris põhjusi, mis olid kutsund välja 1848. aasta liikumise, ja põhjusi, mis olid viind selle ebaõnnestumisele. Kuna ta otsib kõigi poliitiliste võitluste alust klasside vastuolust, ta asus uurima tingimusi, millistes üks ühiskonnaklass võib olla ja peab olema kutsutud esindama rahva üldhuvisid ja sellega valitsema seda poliitiliselt. Ajalugu näitas kommunistideparteile, kuidas pärast keskaja maaomanikust aadlit tekkis esimeste kapitalistide rahavõim ning kiskus riigivõimu enese kätte; kuidas selle kapitalistideosa, finantsi, ühiskondlik mõju ja poliitiline valitsus tõugati kõrvale aurumasina esinemisest pääle tööstuskapitalistide kasvava mõju poolt, ja kuidas praegu kaks järgmist klassi nõudlevad võimu, väikekodanlaste ja tööliste klass. 1848/49 praktilised revolutsioonilised kogemused kinnitavad teooria kaalutlusi, mis viivad tulemusele, et kõigepeält väikekodanlaste demokraatia peab tulema võimule, enne kui kommunistlik tööliklass võib loota võimuvallutamist kestvamaks, et hävitada

palgaorjuse süsteem, mis sunnib teda kodanluse ikke alla. Kommunistide salaorganisatsioonil ei võind siis olla otsesihiks olemasolevate valitsuste kukutamine Saksamaal. See oli moodustatud mitte nende kukutamiseks, vaid sellele varem või hiljem järgneva revolutsioonilise valitsuse kukutamiseks; selle liikmed oleksid tõenäoliselt, isegi kindlasti, abistand tegelikult revolutsioonilist liikumist olemasoleva olukorra vastu; aga sellise liikumise ettevalmistus teisiti kui kommunistlike ideede salajase levitamise teel massidesse ei võind olla Kommunistide liidu ülesanne. Seda alust ta liikmete enamik mõistis nii hästi, et, kui mõne nende auahnus katsus muuta seda revolutsioonitegemise salaseltsiks, need elemendid heideti kiiresti välja.

Ühegi maapäälse sääduse järgi selline ühing ei või olla nimetatud salaseltsiks, salaliiduks riigiäraandliku sihiga. Kui see oli salaselts, siis mitte olemasoleva valitsuse, vaid selle tõenäolise järglase vastu. Ja Preisi valitsus teadis seda. See on põhjus, mis pärast eeluurimine üheteistkümne üksikult kinnipeetava kaebeluse vastu kestis poolteist aastat, mida võimudele kasutati üllatavaiks õiguslikeks kunsttükkiideks. Kujuteldagu: pärast kaheksakuist vangistust juurdlus katkestati mitmeks kuuks, kuna „puudusid objektiivsed andmed süüdistuseks“. Ja kui kaebelused lõpeks tulid vandekohtu ette, ei võidud tõestada ühtki süütegu riigiäraandliku iseloomuga. Ja

ometi nad mõisteti süüdi. Näeme varssi, kuidas.

Üks Liidu volinikke oli vangistatud novembris 1851, ja tema juures leitud paberite põhjal võeti ette teisi vangistusi. Üks Stieber'i nimeline Preisi politseiametnik sai kohe ülesande jälgida oletatava salaseltsi harusid Londonis. Tal õnnestus saada mõned paberid, mis kuulusid ülalmainitud Liidust lahkunud liikmeile, kes pärast eraldumist olid organiseerind Pariisis ja Londonis tõelise salaliidu. Need paberid ta sai toltroima tõttu. Üks Reuter'i nimeline mees pidi murdma eriliidu sekretäri puldi lahti ja säält varastama paberid. Aga see polnud veel midagi. See vargus viis niinimetatud „Saksa-Prantsuse komploti“ avastamisele ja selle osaliste kohtumõistmisele, ei andnud aga võtit suurel Kommunistideliidule. Pariisi komplott oli, mööda minnes märgitud, mõne auahne lolli ja poliitilise tööstusrüütli juhtimisel Londonis, päälse selle üks süüdimõistetud vekslivõltsija, kes siis oli tegev politseispioonina Pariisis; nende patroonide vallutatud isikud tasusid viihaste deklamatsioonide ja verejanulise sõnavalinguga oma poliitilise olemasolu täielist tähtsusetust.

Preisi politsei pidi siis otsima uusi avastisi. Ta avas salapolitsei vormilise büroo Preisi saatkonnas Londonis. Üks Greif'i nimeline politseiagent pidas oma haisvat ametit saatkonna atašee nime all — asutis, mida peaks jätkuma kõigi Preisi saatkondade asetamiseks

väljapoole rahvusvahelist õigust, milleni isegi austerlased ei ole jõudnud. Nende seas töötas keegi Fleury, Londoni City kaupmees, varanduse ja üsna auväärt sidemetega mees, neid viletsaid kreatuure, kes on alatus toimingus külgesündind kalduvuse tõttu alatusele. Üks teine agent oli äriteenija nimega Hirsch, kes Londonisse saabudes kohe oli paljastatud spioonina. Ta juhtis enda mõne saksa kommunistliku pagulase seltskonda Londonis, ja need sallisid teda mõni aeg eneste seas, et saada tõestisi ta tõelise iseloomust. Tõestised ta sidemeist politseiga saadi varsi, ja härra Hirsch osutus sellest hetkest nägematuks. Aga kui ta sellega minetas ka juhuse tähelepanekuid teha, mille eest talle makseti, siis ta ometi ei jäänd tegevuseta. Tema urkas Kensington'is, kus ta iial ei kohand ühtki kõnesolevat kommunisti, vabritseeris ta igal nädalal ebateateid väljamõeldud keskinstantsi väljamõeldud istungeist, sellest salaseltsist, mida Preisi politsei ei olnud suutnud tabada. Nende teadete sisu oli kõrgeimal määral absurdne. Ei sobind ükski eesnimi, ükski nimi ei olnud õieti kirjutatud, ühelgi isikul ta ei lasknud kõnelda, nagu need mingi tõenäolisusega oleksid kõnelnud. Ta meister Fleury abistas teda selles võltsingus, ja ei ole veel tõestatud, et „atašee“ Greif selles nurjatus toimingus poleks mängind kaasa. Nii uskumatu kui see on, Preisi valitsus võttis neid pööraseid leiutisi püha tõena, ja võib mõelda, millise

segaduse töid sellised tunnistused tõestiste sekka, mis pandi vandekohtule ette. Lõpparutuse ajal härra Stieber, juba mainitud politseiametnik, esines tunnistajana, kinnitas kõiki neid absurdsusi ja veenis suure enesemeeldivusega, et tema salaaegendid on intiimses ühenduses nende inimestega Londonis, keda käsitati kohutava salaseltsi pääjuhtidena. See salagent oli igatahes väga salajane, sest ta varjas oma nägu kaheksa kuud Kensington'is hirmust näha saada tõeliselt mõnd inimest, kelle salajaimaist mõttest, sõnust ja töist ta teatas igal nädalal.

Härradel Hirsch'il ja Fleury'li igatahes veel üks teine avastis *in petto*. Teated, mida nad saatsid, nad töötasid ümber salajase keskinstantsi istungite „originaalprotokolliraamatuks“, keskinstantsi olemasolu kinnitas Preisi politsei; ja kuna härra Stieber leidis, et see raamat sobis imeliselt teadetega, mis ta oli saand samadelt inimestelt, pani selle vandekohtule ette ja vandus, et põhjaliku uurimisega ta on jõudnud kindlale veendumusele raamatu ehtsuses. Nüüd sai teatavaks enamik Hirsch'i teatatud pöörasusi. Võib kujutleda selle salakomitee oletatavate liikmete üllatust, kui nad leidsid teatatud enestest asju, millest neil seni polnud aimugi. Oli keegi ristitud Wilhelm'iks, siis selle nimi oli siin Ludwig või Karl; mõnel lasti kõnelda Londonis ajal, kui nad olid Inglismaa teises otsas; teistel lasti lugeda kirju, mida nad kunagi polnud saand; ükskord

neid lasti reeglipäraselt koguneda neljapäeviti, kui nende nädalakoosolekud olid kesknädalati; üks tööline, kes vaevalt oskas kirjutada, esines protokollijana ja kirjutas alla sellisena; ja nad kõik kõnelesid keelt, mis vissionsi on Preisi politsei vahitubade keel, kindlasti mitte seltskonna keel, kus on enamik kirjanikke, kellel kodumaal on tunnustatud nimi. Ja hoone kroonimiseks oli võltsitud kviitung rahasumma vastuvõtust, mis olnud antud võltsijate poolt fiktiivse keskinstantsi väljamõeldud sekretärile selle raamatu jaoks; aga selle väljamõeldud sekretäri olemasolu rajanes ainult mõne kuritahtliku kommunisti valel õnnetule Hirsch'ile.

See käsitöö oli liig skandaalne, et mitte saavutada vastupidist mõju, kui oli tahetud. Olgugi, et kaebealuste Londoni sõpradel polnud abinõusid vandekohtunikele tõelisi fakte teatavaks teha; olgugi, et nende poolt kaitsjaile saadetud kirjad kadusid; olgugi, et dokumente ega tõestisi, mis nad kõigest hoolimata võisid saata advokaatidele, ei lubatud kohtutoimetiste hulka, ometi üldine meelepaha oli selline, et isegi prokurör, jah, isegi härra Stieber, kes oli andnud vande protokolliraamatu ehtsuse kindlustusena, olid sunnitud tunnustama selle võltsituks.

See võltsimine polnud ainus selline töö, milles politsei osutus süüdlaseks. Kaks kuni kolm sellelaolist juhtumit tuli valge ette protsessi ajal. Reuter'i varastatud dokumendid olid polit-

sei poolt vahelekirjutustega võltsitud ja sellega oma mõtte kaotanud. Üks metsikult mõtetu kirjutis oli kirjutatud käekirjaga, mis aimas järele Dr. Marx'i, ja teatud aja kestes viimast käsitleti selle kirjutajana, kuni prokurör oli sunnitud tunnustama võltsimist. Aga iga politsei pöörasuse asemele, mis oli paljastatud, tuli viis või kuus, mida kohe ei võidud paljastada, kuna kaitset üllatati, tõestustematerjale pidi toodama Londonist ja kaebealuste kaitsjate iga kirjavahe- tust Londoni kommunistlike pagulastega käsitati kohtus kaas- süüna oletatavas komplotis!

Et Greif ja Fleury tõeliselt on need, kellena neid siin on kirjutatud, on härra Stieber oma tunnistuses ise tõestanud; Hirsch aga on tunnustanud ühe Londoni politseikohtu ees, et ta võltsis „protokolliraamatu“ Fleury' ülesandel ja abistusel, ja põles siis Inglismaal läbi ning oli jälitatud kriminaalsaaduse korras.

Valitsuse olund oli raske hävitavate paljastuste puhul, millesse viis protsess. Tal oli küll vandekohtunike kollegium, nagu Rheini provintsis veel pole nähtud — kuus aadlikku, kaks riigiametnikku. Need polnud mehed, kes tahtnuksid hästi näha segast tõestusmaterjali, mida kuus nädalat kuhjati nende ette, kuna alatasa karjuti nende kõr- vu, et kaebealused on kohutava kommunistliku salaseltsi pää- mehed, kes tahab teostada pühimate huvide — omanduse, pe- rekonna, usu, korra, valitsuse ja sääduse — kukutamise! Ja

KRIISID, KONTSENTRATSIOON JA „KATASTROOF“

Peame märkama, et kapitalistlik režiim läheb ühelt kriisilt teisele kuni katastroofini, milles on tema lõpp.

See on üks sotsialistide väiteid, mis leiab palju halvakspanu. Siiski see on üks neid, millest võib leida

ometi — poleks valitsus samal ajal andnud mõista eesõigustatud klassidele, et õigeksmõistmine selles protsessis oleks signaal vandekohtute allasurumiseks ja käsitatud kui otsest poliitilist demonstratsiooni — tõestisena, et kodanlik-liberaalne opositsioon olevat valmis ühinema isegi äärmiste revolutsionääridena — otsus olnuks õigeksmõistev. Nii aga õnnestus

kõige selgemalt meie põhimõtete positiivse aluse ja teadusliku iseloomu.

Pole hilja selle juures peatuda mõni hetk.

Oo jaa! tänapäeva olukorrad annavad meile selleks suurepäraseima võimaluse. Meie läbistame praegu tähtsaima kapitalistliku režiimi kriisi. See täidab ajalehti. See valdab parteide ja valitsuste toimingut. Rahvusvahelised ja rahvuslikud konverentsid on asetand selle oma päevakorda.

Kriiside paratamatus.

Millest siis kõneldakse? Lihtsalt sündmusest, mis paratamatult käib kapitalistliku süsteemi kaasas.

Kapitalism peab tingimata lõpmatult suurendama valmistatavate kaupade hulka. Seda sunnib kapitalistlike ettevõtete omavaheline võistlus.

Et mitte anda alla võistlejale, iga vabriku juhatus on sunnitud püüdma suurenevat produktsiooni; s. o. ikka täiuslikumate ja vägevamate valmistusvahenditega, samal ajal ikka enam teadusliku ja hoolikama tööorganiseerimisega saada enam valmisprodukte palgaliste vaevast. Nii arenesid masinad, kui samal ajal täienes oskus vähendada miinimumini kasutatava aja tarvitamist ja tarbetuid toiminguid.

Ainus vahend müümaks odavamalt ja võitmaks teisi valmistajaid on valmistada ikka enam. Ainus

valitsusel, tänu uue Preisi nuhtlussaaduse tagasiulatavale kasutamisele — pääle suruda seitsme vangi süüdimõist, kuna ainult neli mõisteti õigeks; süüdimõistetuile määrati kolm kuni kuus aastat kindlusevangistust, nagu teie kahtlemata märkasite juba siis, kui see teade ulatas teieni.

Tribune, 22. dets. 1852.

vahend valmistamiseks enam on kõrgema tehnika; s. o. paremad masinad ja kõbulikum töökorraldus.

Aga saabub päev, mil ikka suurema määral pakutavaid kaupu ei võida enam tarvitada. Nad on liigsed.

Kas tähendab see, et kõik inimesed võivad toituda hästi, riietuda korralikult, omada mugavaid kortereid? Ei! See tähendab ainult, et inimesed, kel on rahalisi võimalusi selle muretsemiseks, ei jõua tarvitada kõike neile pakutavat kaupa. Valmistati nii palju ja nõnda kaalumatu, et järgneb peatus.

Vaja on pidurdada. Pidurdamine on tootmise peatamine või aeglaseks muutmine; s. o. et vallandatakse suurem või väiksem arv töölisi või neid lastakse töötada vähem aega senisest.

Siit ilmneb selgesti, et selline korraldus esiteks põhjustab tööpuuduse, teiseks vähendab tööliskonna ostujõudu ja muudab aeglaseks maailmas laialivalguvate rikkuste liikumise.

Liigest rikkusest tulev viletsus.

Hindade langus, mõnikord liigse kauba hävitamine lihtsalt! —, valitusjuhtide vahendusel töö või aineilise tootmise andmine osale töötule, see kõik toimub ju vastupidises suunas, siiski mitte vältides töölisklassi puuduste suurenemist. Miski ei kao ühiskonnast üliküllastatud tarbega, kusjuures paljud kahvatavad ja nõrkevad viletsusest, arvestamata mittetarvitatavaid rikkusi.

Turgude ummik, kui kriis on pisut sügavam, ei puutu ainult otseselt varasid tootjaid inimesi. See tabab ka kaubandust ja liiklemist. Kauplused, müüdavate asjade täidekuu, jäävad ostjaita; raudteede töö väheneb; laevad unuvad vaikseis sadamais. Rahaturul valuutad langevad kiirelt.

Põllumajandus on samuti puudutatud, ta pole ainult kasvava industrialiseerimise tõttu samuti aluv turgude juures määratu hulga tootjate, vaid ka tarvitajate hulgas oma tähendatud palkade tõttu on sunnitud veelgi vähendama oma toidust, ja näruvad tööstused

tarvitavad vähem toormaterjali kui pinga tootmise perioodis.

Vaadates oma ümber võib kergesti täiendada näiteid, millistest praegu andsin vaid skemaatilise kirjeldise ja tahtlikult värvitu.

Kõikide rahuldatus, peagu kõikide poolviletsus, paljude täielik viletsus, mõnede viha, haiglate ülitäitumine, endatapmiste ja roimade arvu suurenemine, suurte sotsiaalsete tunnete langus viletsusest ja näljast tekkinud ohjendamatu egoismide kõrval... Need on mõned arvutust üksikasjust; jaa! kõige heldinud ja toorelt eristatud selliste olukordade kirjeldised ei anna iialgi selle kriisi tõelisust.

Olete kunagi näind maal päikesevarjutust.

Näгите siis loomade üllatust ja varem nägematu hämaruse rahutu tegevust, mis juhuslikult häiris nende tavalist elurütmi. Te võibolla mäletate ka mingit kartust, mis näis ilmnevat isegi taimede juures nende järskude liigutustega tuuvas õhu liikumises. Veel mäletate seda ebataolist valgust; see ei ole päevane ega öine valgus, ja, kui seda isegi oodatakse kell käes, mis tänapäev võimalik tänu teadusele, ometi see põhjustas mingi värina kehas, mingi mõistmatu südamevalu.

Ma ei taha sundida pääle oma võrdlusi; ent ma siiski võin öelda, et ühiskonnas häiriv majanduskriisi etendus meenutab mulle päikesevarjutuseetendust maapinnal.

Sama üllatus ja sama rahutus nii siin kui sääl. Nagu päike looduses, moodsas kapitalistlikus ühiskonnas masinad on algatajad: Pea! ja samal ajal on seisak kõikjal!

Kriiside lõpp ja tulemused.

Ent jälle ta algab uuesti oma käiku.

Kui müük väga odav, hävitamine intensiivne ja läbimõeldud, laheneb turuummistus, tootmise algab taas vähehaaval. Vabrikute ukсед avanevad uuesti; kaubamajad uuesti leiavad ostjaid; jaamad ja sadamad elustuvad; börsid muutuvad káarikaiks ja usaldatavaks. Varjutus on lõpnud: jälle masinad pöörlevad.

Ent kas siis midagi pole muutund? On küll!

Jah! Mitte kõik töösturid, ärimehed, pankurid ei leia end endises situatsioonis pärast laotumist. Tormi ajal vähemkindlad hakkusid.

Kõlbmatuid ja kõige vähem mõjuvamad vahendid ei leia uuesti tarvitamist; kõige iganenumad töömehed hüljatakse ja asendatakse võimsate masinatega kui enne kriisi tehnikka ikka täiuslikuma organiseerimisega.

Enam kui enne proletaarne mass, kes kriisi ajal hetkeks ebakorrastus ja isegi võibolla laostus, varssi taas seisab enamriskerivate omanike ja profiitijanuneva kapitali rinde vastu.

Kuid see ei muuda kuidagi asjade põhimust.

See kordub.

Samuti kui enne kriisi uuesti toimub võidujooks kaupade hulga suurendamise pärast, pingsama produtsseerimise pärast. Pimesi, määratus erutuses oma võidust, samal ajal tekkivate varemte keskel kapitalistlikud ettevõtted ei näi säilitavat midagi oma mälestusis möödunu kogemust. Nad nähtavasti kutsuvad moodsaid masinaid ja tehnikat endiste masinate ja tehnika vastu. Veel enam, kuna nüüd nende vabrikud on laialdasemad, personaal suurem, tööreguleerimine hoolikamalt üksikasjalikum, nähtavasti usuvad igasuguse hädaohu juba möödukuks.

Ent faktid näitavad sellise mõtte ekslikkuse, sest kapitalismi ajalugu sisaldab sagedasi kriiside epohhe pankrottide, tööpuuduse, lootusetuse ja viletsusega.

Kapitalismi jõuetus kriiside vältimiseks.

Oleks asjatu mainida, et 20. sajandi alul, eriti aga pärast maailmasõda, kapitalism püüdis hoida tagasi ennast sellest kriisiperioodist, mis on küllaltki tõsine ühiskondliku korra kõigutamiseks.

Tööstuses kaubanduses ja rahanduses moodustusid rahvuslikud ja rahvusvahelised koondised, tehes omale ülesandeks reguleerida produtsseerimist, ühtlustada hindu, pehmedada võistluse teravust. Ameerika kapitalistides—kaugelt järgi aimatud vanal kontinendil—tehnikka kõrgelearendamisega ja vastavalt suurema produktiivsusega võimal-

dada kõrgeid palku, arvati leiduvat isegi abinõu tänapäeva režiimi kestvaks kindlustamiseks, isegi alatiseks, sest palgalised, kellele kindlustatud (hästi maksetav) töö, oleksid küllalt rahul oma saatusega, unistamata kukutada korda, milles nad pole enam ekspluateeritavad.

Reaalsus näitas nende julgete kujutluste väärst.

Tegelikult midagi polnud takistamas turgude täielikku ummistumist. Selgelt ilmneb nüüd, mil me elame üle kohutavaimat kriisi seni olnuist, et kui lükati edasi selle halbuse saabumise tundi, kindlasti suurendati selle tähtsust.

Kriisilt kriisile lõpliku katastroofini.

Noo! täpsalt, see pahe, mida näete, et ta on oluline kapitalismile endale, see ise annab sotsialismile suurema kindluse. Režiim, mis perioodiselt on otsegu sunnitud salgama iseennast, parandamatult läheneb täielisele ruunemisele.

Küll, ühelt poolt, mida enam ta loob rikkusi, seda enam ta näljutab tööliskonda. Teisest küljest ta võib jõuda välja enda sunnitatud kriisist ainult osa endast ohverdades pankrottidele ja ebaõnnestumistele. Sellal töötav klass üha suurenev ja karastatum, ikka selgemini tunneb, millisesse nõiaringsi kapitalism sulges enda ja milles hoiab inimkonna ajalugu.

Sellest järeldub — ja kindlasti kõik sündmused tõestavad seda —, et ühe sellise kriisiga kapitalistlik kord hukub täielikult.

Tahate teada, missuguse kriisiga? Mina samuti.

Tänapäevani kapitalism on end päästnud.

On praegune kriis viimne?

Kas ta päästab end tänapäev läbielatavast kriisist? Paljud arvavad eitavalt. Tööpuuduse hädaohklikkus ja ulatuslikkus — mõelge miljoneid töölisi sunnitud tegevusetusele, elatuses vaid tillukesist valitsusvõimude antavaist toetussummakesist! — kriisi kestvus, selle ülemaailmne ulatuslikkus, selle kandumine linnadest ka maale, valitsuste võimetus häda väikesekski kergendamiseks, massilised liikumised, millised toimuvad siin-säl kogu maakeral, nii-

palju on fakte, mis kinnitavad seda tõekspidamist.

Minu arvates — aga, võibolla, minu arvamus pole põhjendatud enam kui neil — kapitalism pole jõudnud oma arengu lõppu. Ma ei arva, et lõplik „katastroof“ on tulnud ja revolutsioon algand.

1) Eitamata tänapäeva kriisi sügavust, ma ei või eitada, et näeme seda võibolla sügavamana, kui ta on tõeliselt. Ärgem unustagem, et üldiselt kaldutakse arvestama enda nähtud või kannatatud juhtumusi palju tähtsamana kui peagu unustatud, kaugest minevikust. Mul on selline mõte, kuna iga kriisi puhul mõeldi, et see on viimne.

2) Proletariaat on praegu kõikjal lõhestatud, nii ametiühingulises, kui ka poliitilises võitluses. Ma ju tean, et mitmesugused seigid võivad kiirustada selliste lõhede lõppu. Ma näen juba isegi ametiühingute juures taasühinemist ja kokkusulamist iseloomustavaid katseid. Mulle näib siiski, et kaotatud ühtluse täielik saavutamine eeldab veel võitlust paljude raskustega.

3) Keskkihtide tugevus on veel liig suur, ja kui üldiselt keskkihte kaldub võitlema nende enda arvata-vate kapitalismi liialduste vastu, ta ei kaldu võitlema kapitalismi enda vastu.

Ma ei või unustada siinjuures, et Prantsuse parlamendi valimisel 1932. a. mais radikaalne partei kui keskkihtide partei, kellele oodati täielikku kaotust — see partei võitis, kuna proletaarsed parteid — sotsialistlik ja kommunistlik — ainult säilitasid oma endise positsiooni.

4) Mulle tundub liigsuurena ka nende arv, kes ei produktseeri, kes järelikult on praeguse süsteemi profiidisaajate hulgas, isegi kui nad saavad ka õige väikese kasu. Arvestage kõiki parasitte kaubanduses, kohtutes, ametkondades, poliitikas, kunstides, spordis, moodides, prostitutsioonis. See on ometi määratu hulk. Sageli on nad intelligentseid ja vaimselt reipad, kultuurised. Nad mõistavad suurt kaotust praeguse režiimi kadumisega; sest see režiim võimaldab töötamata muretu, muga-

va ja tulevikus veelgi paremusi töötava elamise.

5) Masside proletariseerumise protsess näib veel kaugel oma lõpust, ning see tõestab meie töölisklassi veel sagedast lootust lahkuda omast klassist ning väikese osavuse, õne ja suure kauakestunud kokkuihoidlikkusega jõuda „haljale oksale“.

Mida ka ei mõeldaks sellest, kaks märkust peame tegema ometi:

Õigustusi lootmiseks.

Esiteks, meie tunnustame vastu-meelt sotsiaalsete muutuste aeglast toimumist. Unustame, et selline määratu organisatsioon, nagu seda on ühiskond, ei liigu sama kiirelt nagu üksik isik. Meeleldi tarvitatakse mingeid võrdlusi kõnelis ühiskondadest; sellised võrdlused, järjestatuna Herbert Spencer'i ja tema kooli poolt, päämiselt põhjustasid eelmainitud unustamise.

Seda resultaati aitas kaasa ka meie kärsitus. Proovitagu rahustada oma kärsitust, tunnustades, et inimese elu on väga lühike, võrreldes režiimi ajalooaga, ning ta elurütm on palju kiirem kui mistahes ühiskonnal.

Muide — ja see näib mulle palju tähtsamana — pangem tähele, et midagi sellest, mida kapitalism suudab veel teha tööstusliku ja kaubandusliku tehnika, varade valmistamise ja nende tarvitajaile kättetoimetamise viisi arendamisel, — midagi sellest pole kaotatud meile, s. o. sotsialistlikule korrale, mis järgneb praegusele süsteemile. Kapitalismi eritähtsus ajaloolis oli ja on leiuatada ja lõpmatult täiendada valmistuse ja vahetuse hiigelvahendeid.

Kui see kord püsib edasi, tähendab see, et ta peab looma veel, et ta dividendide järglane valmistab maailmale veel produktiivsema tehnika, veel võimsamad ja täielikumad masinad. On tõsi, et see ei toimu midu kui üha kestab ja suureneb töötava klassi ekspluateerimine.

Aga on ka tõsi, et seega avanevad töötavale klassile — kui tuleb tema tund — avaramad vaated ja annavad talle võimalusi luua palju kergemalt kõigi inimeste hääolu ja kindlustus.

Raamatust:

Lettres à Brigitte.

GUSTAV SUITS

(Tallinna noorsotsialistide kirjandusringi koostöö).

30. novembril s. a. Gustav Suits sai 50. aastaseks. See Noor-Eesti keskne kuju, sotsiaalse kallakuga luuletaja, ühiskondlik aatleja ja 1917—8. aastate aktiivne sotsialist-revolutsionäär pole meile tundmatu. Mõnigi sotsialist on oma maailmavaateni jõudnud Suitsu sihtide ja vaadete kaudu

Suitsu esialgne maailmavaate kujunemine langeb 1905. a. revolutsiooni eelaastale ja revolutsiooni ajale. Seda tulihingelist noort ei rahulda kaasaja vähenõudlik ja arenematu talupojavaim. Üheltpoolt Lääne-Euroopa vaimne kultuur, teisalt tekkiva proletariaadi uued revolutsioonilised

ideed mõjustavad otsivat ja vastuvõtlikku hinge intensiivseks endakujundamiseks. Juba oma nooreea teoses „Sihid ja vaated“ (1906) ta jõuab väga ligidale marksistlikule ühiskonna käsitusele. Ainult ta domineeriv kirjanikukaldumus nõuab teda inimeste vaimseid huve kõrgemale säädma klassihuvest ja ühiskondlikust võitlusest. Ja Suitsust polegi saand kunagi mingit programmi-luuletajat, kuigi sotsiaalsed motiivid ta loomingu on silmapaistvad. — See esimene noorusevaimustuse ajajärk annab leegitseva „Elu tule“, Suitsu esimese luuletiskogu. 1905. a. revolutsioonile järgnev reaktsioon samutab ka

Suitsu elutuled. 1912. a. ilmund teine luuletiskogu „Tuulemaa“ ei õhku enam nooruse paatost. Ühiskondlik aatlemine on pidanud asenduma individualistliku meeleolutsemisega. Veel sügavama murrangu toob maailmasõda. Senine usk kultuuri lunastusse puruneb. Euroopalik kultuur, mida Suits koos teiste noor-estlastega on propageerind, on kapitalistliku sõja ees võimatu. „Tulesse, veresse ja suitsusse näib hukkunud euroopaliku kultuuri aade“, kirjutab Suits 1915.a. Elu tule jahtumine ja sõjapaine sünnitavad „raskuse vaimu“, mille lõpetab alles tulev revolutsioon.

1917. a. revolutsioon kõrgete lainetega haarab kaasa Suitsu. Ta astub sotsialistide-revolutsionääride parteisse ja saab selle silmapaistvamaks ideoloogiks. Ta püüab siduda Eesti iseseisvuse mõtet oma sotsialistliku riigi ideaaliga. Selles vaimus kirjutab brošüüri „Eesti töövabariik.“ Suits elab innuga kaasa revolutsioonile, luuletab sellest, tõlgib „Internatsionaali“.

Agaku revolutsiooni lainend alanend, kui Eesti iseseisvuse mõte teostund, Suitsu tabab uus ränk petumus. Eesti „töövabariik“ on kujunend hoopis teissuguseks, kui Suits seda on lootnud. „Unistus on muutund hullustuseks, mõte mõttetuseks,

Elu tuli leidis oma ilmumispäevil (1905), kuid ka hiljem, innukaima vastuvõtu noorte seas. Suitsu toodangus on ja jääb *Elu tuli* julguse ja kirka optimismi sugereerivaks luuleks. *Elu tule* menu — 11.000 eksemplari! — on kindlustand võibolla tema idealistlik joon, üldsõnaliselt uljas — ennustus.

Elu tule luuletised (1900—1906) eranditult, näiliselt väga lihtsad, kuid sügavpateetilised, annavad nagu mingi katte varjatuina tugeva nägemusliku sugestiooni noorusliku jõu ja paatosega. Pea igas luuletises on see, millele võib anda igaüks oma sisu oma tõekspidamiste kohaselt.

Nende luuletiste loomispäevil noort autorit mõjustasid sündmused 1905. aasta eelpäevil. Lauldes lauliku ees mühisevast ja lainetavast merest, mis „vastu kohiseb südame sees“

idee ideetuseks“, ta kirjutab 1922. a. Oodatud töörahva Kungla asemel on tulnud kapitalistlik Pungla, kus valitseb tõusiklik Vana Tühi. Petturuna Suits taandub aktiivsest ühiskondlikust võitlusest.

Suitsu puhul me näeme haruldase selgusega ideelise intelligendi maailmavaatelist heitlust. Selle lähtekohtaks ei ole klassihuvi, vaid aade. Ta ei võitle leiva eest, vaid oma ühiskondliku ideaali eest. Ei või öelda, et see võitlus ideaali eest oleks kerge kui võitlus leiva eest. See toob samuti ränku kannatusi. Aga tal on reaktsiooni ajal oma lohutus — põgenemine individualismi. Võitlus leiva eest, paratamatu ühiskondlik klassivõitlus, ei või ka tagurlisel ajal lakata.

Meeldivam ja ülevam kõigest juubeldamisist on tunda ja mõista Suitsu ühiskondlikku aatlemist ennast. Kaasaja reaktsiooni sumbusest tõusta uueks tõe, vabaduse ja ilu eest võitlevaks generatsiooniks, see on meiegi ülesanne. Ja nõnda meie ehk mõistame Suitsu tema praeguses resignatsiooni meeleoluski paremini kui oleva kapitalistliku korra kaitsjad, kes sellise võitleja väsimusest ja kibestumisest võivad tunda vaid targu varjatud kahjurõõmu.

A. K.

teisena merena, tõlgitseb ta värssidesse põimitult tolaeagset suurt lokaalset ühiskondlikku mullistust, mida ta võrdleb rahne vastu tormavate laineiga „suurelt ja mõõtmalt merelt tulles“. Ent üks see kajasta ka tänapäeva sündmusi: laulud pole aegund. Samas annab see noor vande: „Kui mina unustaks iialgi ära mühava mere, suuruse aated, ... et ma siis kuivaksin ära kui kõrbe — või nagu pilve, mis vihmata sõuab.“

Ei aga kõik luuletised ole nii ähvardav-ennustavalt kirkad. Tundub väsimust, kui roidunult avaldab: „käte naale viimaks toetasin pää,“ unistledes: „nii hää on näha suvist und.“ Aga juba hetkeline väsimus vahetub kindla vasaralööbiga: „välkugu teras ja raigud raud, ... mehed seisavad nagu sein.“

Ent see „suitsu“-katte all tõusev

„tuli“ — elu tuli — on nii põletav ja soobuv, et see, kellesse ta tungib, ei tahagi takistada, kui ta „põletab rinda.“

Kellele antud on paista kui päikene, paistku siis päikesena üle maa!
Kellele kästud on lüüa kui äikene, löögu see valjult ja armuta!

Elu tuli on hümn noorusele, nooruslikule jõule, hääbumatule heroilisele. Aga kui tolleaegsed heroilise taotlejad siiski on läind puhkusele, on oma pää väsinult toetand käe najale, siis asemele astuma peab uus

„Kõik on kokku unenägu“ on ühel ajal G. Suitsu ilukirjanduslikuks kui ka poliitiliseks testamendiks. Küll puudub „Kõik on kokku unenäos“ „Elu tulele“ omane tung ja torm, kuid vormilt ja faabulakäsitusel ta on siiski jäänd eesti luuletodangus ületamatuks.

„Kõik on kokku unenäos“ peegeldub ühe „Lääne kultuuri“ ja „Töövabariigi“ apostli ideede muutumine ideetuiks. Nii põhjalik on pettumine, kui Goethe, Shakespeare ja Rousseau kultuuri liniku alt toodi välja haljad relvad ja kui hiljem loodavast „Kunglast“ kippus vastu hirvitama „Pungla“ lõust. Antakese poliitilise kondikavaga Suitsu juures ei võindki see lõppeda teisiti, kui mässuga oma ilusamate unenägede nimel ja ärakõndimisega luulelisile armastuse lagendikele.

Luuletiskogu esimene sari „Roh-taed“ ja teine osa „Maailma vari“ käsitavadki tolle pettumuse esimest astet. Neis kajastub maailmasõja eelaeg ja suur maailmapalang ise. Luuletiskogu kolmas osa „Rängast ringist“ peegeldab aega 1917—1921.

Luuletis „täitumine“ tähistab uusi ühiskondlikke puhanguid:
*Tst! Peetrikinnas sünnib suuri asju...
agulist hulgad tulnud ulitsale...
Jah, enam veel... Kas tõesti... See on algus...*

Ühiskondlik murrang Idas kajastus meil aga ainult Alasuitsurahva analoogilise katsee ja lõppes Töövabariigi idee kokkuvarisemisega poliitilise demokraatia pinnal:

*Hüüdsõna veel heliseb õhus:
„Maa peremeheks rahva võim,*

noorpõlv, uut heroilise taotlev generatsioon, võitlemaks kahe „riigi vära-val“ pimedusega valguse pärast, *oma* aja oludest arenend pimedusega, mis siiski alati vana-uus ja uus-vana. Uue aja noorpõlv teab, et „nüüd tuleb kas ei või jaa... ligineb: lõpp ja algus!“ See uus noorpõlv — *töötav noorpõlv* on see, kes välgujoontena „mene, mene tekel pilvisse kirjutavad!“ ja „sähvatab tuline nool alla hoone pihta“ — selle hoone pihta, mida vaja purustada. „Ei aita vihm, ei mingid tõkked.“ L. K.

*ei enam kes röövib, kes rõhus,
vaid saatuses ühine hõim!“
All prassib miks uus-vana Pungla:
„Jaak-kurat, jalad põhjas ju, Jaak!“
Kus kehvade tootatud Kungla —
ees, taga tapp, kuulid ja kaak!
Kuid Suits näib pettuvat ka kahe leeri „kättemaksu kindlast säädu-
sest.“*

*Kus ei aimu armu lingist,
ei sääll pääsu rängast ringist.
Kuid temagi ei, saa lõppeks teisiti,
härarasrahva uppudes võimuhulluse
verre kui varem taunitud ühiskonna
tarkusteaduse õigustada:*

*Veel kohut mõistetud ei, kohus
kalk tuleb küll ühel päeval,
meeles ok pea, surelik, lööb ära-
pääsmatu tund!
Suitsu protest aga vaibub pea,
asendudes endassepõgenemisega:*

*Võit suurim on võit üle enda,
ei porilaste tilulü!
või veel sügavamalt:*

*Käia üles pöördud palgel
eha valgel,
see mu palvetuse tund.
Üldist loobumistunnet ei vähenda
oluliselt read võitluskohustusestki:*

*Ent kui puhang vastaks jäine:
Arupäine,
virgu unistusest sest!
Vastu kurja õelat tegu
ühinegu
kõik, kes õiged südamest!*

Suits on kaugel marksistlikust klassivastuolude mõistmisest, ta on aga veel kaugemal kodanluse võimuröögatuse ülistamisest. Võib haletseda neid, „kelle“ suurim luuletaja omal 50. eluaastal veel ei tea kas ta luuletodang on proletaarne või kodanline.

E. P.

Gustav Suitsu maailmavaateline kujunemine algab keskkoolaja lõpust (1904.), mil esimesis luuletisis isamaalike motive proovind luuletajast saab esmalt internatsionalist, siis kriitiliselt iseseisev sotsialist. Artiklitekogus „Siidid ja Vaated“ (1906.) väljendab Suits kaasaja radikaalsemaid mõtteid, taotledes eesmärgina kunstikriitilis ja kõrvalemärgina ühiskondlikeski artikleis vaimse kultuuri vabadust, katsudes lahutada vaba vaimu igalal poliitilisest dogmatismist. Üliõpilasena ta tutvub Helsingi sots.-dem. üliõpilaste organisatsiooniga, millega, loond kindla kontakti juba varem, liitub pärast ülikooli lõpetamist (1910). Kui Suits 1917. aastani teeb ainult kirjandusliku ja kultuurpoliitilist tööd, lüües juhtivalt kaasa „Noor-Eesti“ liikumisega kogu selle kestusel, siis 1917. a. algul ta muutub aktiivseks poliitiliseltki, astudes sots. rev. parteisse, võtab osa ka selle üldisest juhtimisest keskkomitees.

Veebruarirevolutsioonist turgand väga mitmesuguseist lahendusist Eesti riikliku kuuluvuse või iseolemise kohta. Suits hakkab propageerima iseseisvat Soome-Eesti vabariikliku uniooni, milline mõte saab konkreetseks plaaniks ta programmärgekirjas „Eesti Töövabariik“. Suitsu koostatuna see esitatakse Soome sots.-dem. üliõpilasseltsi poolt Soome maapäeva sots.-dem. rühmale,

Gustav Suitsu isikuga, tema tööga kõige tihedamas seoses on „Noor-Eesti“ liikumine, selle tekkimine. „Noor-Eesti“ eelkäija, koguteoste „Käirte“ väljaandmine, on samuti suurel määral Suitsu algatus.

Tahtmatult tekib väga palju põhjusi tõmmata paralleele noorsotsialistlikust noor-eestilikust liikumisest. Juba nimigi, mitte ainult väline sarnasus ja välismaade eeskujude kasutamine, vaid ka nime sisu: see märgib generatsioonide võitlust, mitte selle halvemas mõttes, kus noored võitlevad vanade vastu, et astuda vanade asemele ja toimida samuti edasi (talupoja generatsioonivõitlus), vaid selle õilsamas mõttes, kus noor generatsioon tahab

hiljem Eesti sots.-rev. partei märgukirjana Eesti Tööraha ja Sõjaväeliste nõukogude täidesaatvale komiteele ja Vene Rahvakomissaride nõukogule. Enamlise voolu valdava enamuse tõttu kõigis nõukogudes see märgukiri jäetakse tähelepanemata, samuti maatööraha ja maatameeste konverentsil Olevi rahvamajas (Oleviste kirikus), kus rõhuva enamusega esitatud enamlus välekooriga saadab sots. rev.-ide Hans Kruusi ja G. Suitsu kõnesid Eesti iseseisvusest (vt. „Kõik on kokku unenägu“ lhk. 132 „Hüüdja hääl“).

Sots. rev. partei lõhenedes 1917. a. lõpul Suits jääb vasakule, võttes osa „Võitluse“ toimetamisest (1918). Valitud 1919. a. Tartu ülikooli eesti ja üldise kirjanduse õppetoolile, ta sündub teaduslikule tööle, tänaseni asumata uuesti aktiivselt poliitilise tegevusse.

Lugemata Suitsu luuletusi, võib teda pidada Eesti iseseisvuse idee tulisemaks pooldajaks. „Kõik on kokku unenägu“ III sarjas kajastub aga ta arvamus saavutatust. See on literaadi hinge ränk pättumus, kus esteetilisele järele mõttele liitub ideeline pettumus tööväe tulematajäänd võidust. Töövabariiki ei tulnud, mis on põhjustandki sapiküllaste luuletiste sünni, võib olla isegi loobumise poliitikat ja vabatahtliku maapäva teaduses.

V. T.

astuda sammu edasi loomaks u u t. Sellest nimegi mõiste: nooreestlaste (esijoones Suits'u) rahvusluse pole vanema rahvuslaste põlve rahvusliku kapitali kogumine, talude pärislike ost, eestlaste ärid ja majad linnades, nooreestlaste rahvusluse on revolutsiooniline, kultuuriideaalidega, see on veel revolutsioonilise kodanluse mässu pinnalt tõusnud, selles on midagi üldnimilikku („olgem eestlased, aga saagem ka eurooplasteks“.) Noorsotsialistide sotsialism pole ka hoolikane kapitalismi ülekohtu ohvrite eest, vaid võitlus, kaugemate, kõrgemate kihtide püstitamine ja võitlus nende eestvõitluse ettevalmistus — organisatsiooni rajamine.

Nii nooreestlaste kui noorsotsalis-

SOTSIALISTLIKU NOORSOO-INTERNATSIONAALI EKSEKUTIIV

Pärast viiepäevast ja mitmeõist Sotsialistliku Töolis-Internatsionaali konverentsi oli määratud Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali eksekutiivkomitee istung Pariisis 25. ja 26. augustil. See toimus juba Prantsuse partei peahäälekandja „Populaire“ saalis. Victor Massé tänav koondas neil päevil 18 maa noorteliikumise juhte, polnud ainult tavalised külastajad, vaid esindatud olid ka Ameerika Ühendriigid ja Hispaania. See oli tõepoolest maailma noorsotsialistide esindus, mulle kõige vaheldusrikkam ja külalaps väärtuslikemgi seniseist istungeist.

Selles mitmekeelses kogus on rida vanu sõpru, uued tutvused on tekkinud konverentsi aegu. Enim tarvitatava saksa keele kõrval harukordselt prantsuse keelt — seda tarvitasid peale prantslaste belglased ja hispaanlased, kuid üks ameeriklane, kes päälegi tunneb saksa ja prantsuse keelt, ei too üldse inglise keelt sekka, maha arvatud üks sõnavõtt. Kuid hollandi, rootsi ja vene keel segunevad teiste hulka.

Mis huvid olid mul, mis teiste

maade seltsimeestel? Kodus meie Liit sulatud; meie seltsimehed olid pannud käima kuplee, et „Ja kui juba sulgen liidu, sulgen teise ka.“ Pärastsõjase Euroopa kurioosum: olen vormaldemokraatliku maa *illegaalse* sotsialistliku noorteliidu esindaja Internatsionaalis! Enne ärasõitu olin kirjutand riigivanemale kirja, milles näitasin, et „kahtlase“ demokratiismiga maadel — Ungaris, Poolas, Rumeenias — kellelegi pole tulnud mõttesse sulgeda noorsotsialistlikke organisatsioone — ent juba STI konverentsisaadikute alalised küsimused pidid tõestama meie maa pööraseid omapärasusi. Ja kui siis *Ernst Papaneck'i*, Austria noorsooliidu esimehega, tekkis huvitavaid kogemustevahetusi — siis ta võis ainult omalt maalt teatada, et säääl tehakse nalja liidu sulgemise ähvardusega — ja see on kõik!

Agaga nüüd inimesed. Uusi inimesi meil oli Dr. Kurt Löwenstein, küllalt nimekas Sotsialistliku Kasvatus-Internatsionaali esindaja, sama, kes kevadel vaevu pääsis eluga Berliini natside käest. Aga Löwensteini optimismi ei suuda murda ükski vägi-

tide võitlust iseloomustab k o m p r o m i s s i t u s valitseva režiimiga. Kui nooreestlus ideoloogiliselt osaliseltki valmistas ette 1905. a. kodanlist revolutsiooni, sammus ta revolutsiooni puhkedes ka otsustavalt võitlusele, kuna tõusev kodanlus ise püüdis leida kokkulepet valitseva feodaal-tsaristliku süsteemiga, rippudes revolutsiooni jalus tinapommina. Samal ajal noorsotsialistidel töölisklassi pinna tõustes on tähta suur ettevalmistamise ja teadvustamise töö esilinil igas olukorras.

Küllap entusiasm ja majanduslikki ohvrimeelsus on ühine mõlemi liikumise inimesile!

Nooreestlaste võitluste tulemus? Kultuurielus — nõuete teostamine 100% ja enamgi: keelendus, kirjanuduse ja arvustuse europaseerumine.

Agaga see on ainult päälisehitis, nooreestlased kodanlike revolutsiooni eel ja sees paratamatult ei suutnud kogu ühiskondliku elu arengu põhjusi, tegureid, ajureid mõista. Sellest ka nende osaline ebaõnnestumine ja pettumus ühiskondlikus võitluses, kuna kõrgem kultuur, vaimne individualism, hääd tahe, pole kaaluvad algtegurid ühiskonna arengus.

Noorsotsialistid marksistidena arvestavad ka ühiskondliku elu alusehitist — tulunduselu (produktiooni vahekorrad), ja esmajoones seda. Selpeärast meie võit tuleb ka täiuslikum. Meie võit, s. o. töölisklassi võit — sotsialism — loob ka eeldused nooreestlaste kultuuriideali kõrgemale arenguks, sest kapitalistlikus süsteemis ka kultuuriareng on jõudnud maksimumini.

E. T.

vald: mitte asjatult ta pole kaua toimind kasvatajana, ta tunneb noori, teab, mis praegu tehakse Sak-samaal — ta on veendund, et praegused noored kukutavad natside võimu. *Friedrich Adler* on väsind — nädala kestes ta pole vist ühtki ööd magand. Ta lõpetab praegu veel konverentsi asjaajamist, leiab mahti õhtul istuda meiega kaasa. Selle eest *Valter Schevenels*, Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu sekretär, ei väsi kaasa istumast ja vahest sõnaliseltki kaasa töötamast.

Meie seltsimehed tunnevad juba *Koos Vorrink'i*, Internatsionaali häätujulist esimeest, kes külastas meie Liidu eelviimast kongressi. Mitte üksi *Vorrink*, ka teised hollandlased, *Henk van Dijk* ja *Klaas Toornstra*, üks veel üsna noor, teine aga rohkesti üle neljakümne, on õpetajad. Hollandlased on ka need suurimad koolmeistrid; Austria Pa-paneek on ka õpetaja, kuid see ei paista välja; hollandlastel aga on pisut õpetlikku jooni juures. Rootslasi mina olen juba mitmekordselt õppind tundma: seekord nad on kahekesi, Liidu esimees *Wallentheim* ja *Malmö* (see on linn, kus telefoninimekirjas 20 lhk. on *Nilssone!*) toimetaja *Thorsten Nilsson*. Ja siis teised elupõlised: *Felix Kanitz*, meie doktor, kes pisut tundub doktorina; *Ollenhauer*, kes pagulasena on muund, kord vaidluses silmad lähevad niiskeks: ta on nüüd kogud oma liikumisega traagilise saatuse osaline. Sõber *Vitols* Lätist elav nagu ikka; bulgaarlased *Moskoff* ja *Boršukoff*; venelane *Sapir*, see tasakaalukas noormees, *H. C. Hansen* Taanist, hiljuti liidu esimeheks valitud.

Uued seltsimehed seekord on erakordselt huvitavad. Palju tähelepanu tõmbab endasse Šveitsi liidu esimees *Fritz Dürrenberger*. Asjalik: elab kõrval hotellis, kirjutusmasin on kaasa võetud — ettepanekud võib ise paljundada, kuid ka tõlkida: ta prantsuse keel on laitmatu. Meeldivalt suurte teoreetiliste huvidega, tugeva marksistliku koolitusega — loodame *Dürrenberger*'it näha edespäi Internatsionaali juhtivail kohadel. Itaallane *Umberto Tonelli*, tagasihoidlik, lihtne, võitis sõbraks

igäühe — kuid võitis meid ka oma programmiettepanekute sõpradeks. Nii *Dürrenberger* kui *Tonelli* kõnelevad vähe, ilma paatoseta, asjalikult. Selle eest aga prantslased: on see *Wajeman*, kes saksa keelt osates peab sidet kõigiga, on see *Bloch* või tüübiline prantsuse tööpoiss *René Dumont* — need kõnelevad tulega, kõnelevad nagu massimeetingul, kuid kõnelevad ka pisut liigse temperamendiga. Nende taolised kõnelejad on belglased *Godefroid* ja *Jumeau*, kuna hispaanlane *Cabrera*, parlamendiliige, on õppind hoopis palju diplomaatiat. Eriti tähelepanuväärne on *David Lewis* Ameerikast — oma tasakaalukuse ja läbimõeldud esinemisega.

Päevakord tekitas temperamentseid vaidlusi — vaidlesime öö läbi, istuti hommikupoolik komisjonis ja õhtupoolikul jätkati. Võisime märkida kolme suunda, ideoloogiliselt ja poliitiliselt, eriti mis puutub noorteliikumise politiseerimisse; ühelt poolt poliitiliselt indifferentsed kasvatusliku suunaga liidud: Taani, Hollandi, Rootsi, Belgia-flaami; teiselt poolt radikaalselt politiseeritud liidud: Belgia ja Prantsusmaa, nendega liitub ka Hispaania. Need liidud ei hooli esmajoones koostööst oma parteiga, olugi et näit. Prantsuse liidud koostöö partei juhtiva vasemikuga kõigest hoolimata on hää. Neisse revolutsioonilise vaimuga liitudesse on avaldand hoopis enam mõju tunded kui marksistlik teadvus. Ja tekkis siis spontaanselt ühiseid seisukohti ja tihedat kontakti „väikeliiude“ marksistlikul vasemikul: Eesti, Läti, Šveits, Itaalia, Ameerika, Austria.

Need olid esmakordselt huvitavad vaidlused: ei aruannete ketramised vaid intensiivne vaimne töö. Ja kui õhtul pärast laialiminekut istusin *Vitols*'iga *Montmartre*'i kohvikus, siis mitte üksi väsimust ei tundnud, vaid nädal istungeid oli andnud hulga materjale tulevikutööks. Meenutasime oma maa olukordi, mõtisklesime fašismihädaohust Balti riikides, rõõmustasime kodusolevate uhkest aktiivsusest. Ajalehed ja kirjad tõid selleks materjale.

DISKUSSIOONIREOLUTSIOON

Sotsialistliku Töolis-Internatsionaali Pariisi konverents andis rahvusvahelisele tööliikumisele ülevaate viimaste aastate majanduslikust ja poliitilisest arengust. Ta näitaskogu maailmale, kui mitmesuguste vahenditega peab toimuma võitlus sotsialismi eest mitmesuguseil mail. Esmajoones ta tähistas ülesanded kõige lähemaks tulevikuks. Sotsialistlik noorpölv kõigil mail asub vaimustusega täitma neid ülesandeid, kaotamata seejuures silmist sotsialismi saabumise kaugemat horisonti vaatega kaugemaile ülesandele.

Sotsialistliku Töolis-Internatsionaali otsuste teostamine oleneb suurel määral noorpölv võitmisest, sotsialistliku noorpölv aktiivsusest, võitlustahtest, revolutsioonilisest vaimust. Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv kutsub oma organisatsioone kõigil maadel kohe tööle asuma.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv on teadlik selles, et uljad revolutsioonilised ülesanded, mis on ees fašistlike maade töölisklassil, peavad leidma lahendust erilisel kõrgel määral noorte sotsialistide poolt. Ta saadab vennalikud tervitused töölisnoorpölvetele, kes juhib fašistlikes riikides vabadusvõitlust alalise elu ja vabaduse kaotamise hädaohus, ja loodab, et kogu töölisnoorpölv nendel maadel täidab oma revolutsioonilise ülesande fašismi vastu ja sotsialistliku ühiskonnakorra kujundamise eest.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv pöördub maade poole, mis seisavad fašismi hädaohu ees, ja kutsub neid järele mõtlema valitseva ühiskondliku korraga kompromissi otsiva poliitika üle, mis on viind teised maad fašismi võimu alla. Ka nendes maades vabaduse kaitsmine oleneb esimeses jones töölisnoorpölvete füüsilisest ja vaimsest valmisolekust. Eksekutiiv kutsub seda noorpölvete kõigi jõududega edasi organiseerima noortööliskonna füüsilist ja vaimset vastupanu, hoolimata kodanluse sääduspärasuse piiravusest.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv kutsub lõppeks noorpölvete nendel maadel, kus vabadus püsib, lõoma kaasa kõigi jõududega suurendatud verbimis- ja õpingutööga poliitilise demokraatia kui abinõu muutmiseks kollektiivse sotsialismi süsteemiks, mis on meie eesmärk.

Kõigis maades sotsialistlik noorpölv peab lõoma kaasa rahvusvahelises majandusboikoti liikumises fašistlike maade vastu.

Ta peab eriliste aktsioonide abil fašismi ohvritele, eriti vangistatud seltsimeeste lastele, noortele töölisele, kes on tõugatud suurimasse hädasse, tooma võimalikult kiiret ja tunduvat abi.

Ta peab lõoma võimsalt kaasa Sotsialistliku Töolis-Internatsionaali fašismivastasel nädalal ja kujundama selle aasta Internatsionaali Noorpölvepäeva, mis toimub 8. oktoobril, võimsaks meelevalduseks fašismi vastu.

Sotsialistlik noorpölv ei lase kunagi silmist, et fašismi suurimad verbimisvõimalused peituvad survekapitalismi võimetusest tööpuudusele määratud noortöölise meeleheitel. Võitluses fašismi ja tööpuuduse vastu noorpölv seisab esireas. Koostöös täiskavanute organisatsiooniga ja mõduandvate asutistega kestva mõjustamisega ta teeb kõik võimaliku, et luua töövõimalusi produktiooniprotsessist väljatõugatud noorpölvetele.

Eksekutiiv teab väga hästi, et töölisklassi ühtlus teeb kümnekordseks tema jõu, teeb tulemusrikkamaks tema võitluse fašismi vastu, kiirendab sotsialistliku ühiskonnakorra saabumist. Ta jälgib vaimustusega Sotsialistliku Töolis-Internatsionaali püüdeid kujundada ühtlase orgaanilise ja lõplikku vormi töölisklassi killustatud jõud.

Kuigi Sotsialistlik Noorsoo Internatsionaal ühisfronti, mis on olnud pettumuse ja pettuse lätkes, vaatleb kui pettust, ometi ta kuulutab oma sooja poolehoidu ühtlusele 3. Internatsionaaliga. Tähele pannes STI ja RAL-i eesõigusi, jätab ta neile orga-

nisatsioonidele praktiliste järelduste tegemise sellest soovist. Aga ta nõuab, et need organisatsioonid viiksid oma sellesihilised otsused tegude valda, ja kutsub samuti liikumise aktiivseid liikmeid, noori ja vanu, häbistamised ning jõudma veendele, unustama vennavõitluse hoobid ja et tööliklassi ühtlus, proletariaadi suurim huvi, seisab kõrgemal isiklikest küsimusist ja suhetest.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv teab edasi, et hirmsaim hädaoht, millega fašism ähvardab inimkonda, on sõjahädaoht. Ta liitub sellepärast selle erilise rõhutamisega RAL-i ja STI ühise desarmeerimise-resolutsiooniga. Ta kutsub töölisnoorpõlve sõjatööstuse paljastamisele ja saboteerimisele.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Eksekutiiv on arvamusel, et sotsialistlik noorpõlv peab püüdma võita sõjaväe usaldust, ja et see töö peab algama juba rahuajal. Ta vaatleb võitlust rahu eest kui lahutamatu osa võitlusest kapitalismi vastu ja deklareerib, et meie ise peame asuma tööliste võitluse esiritta. Eksekutiiv tuletab meelde, et moodsa sõjatehnika tõttu pärast sõda jäävad järele ainult võidetud. Sõda kutsub esile kõigil sõjast osavõtjail maadel suurima häda, mis kestab aastaid tööstuslike võimulolejate kasuks. On vaja äratada sõja vihkamist. Eksekutiiv nõuab kõigi maade töölisnoorpõlvelt võitlust kõigi jõududega sõjavaimu vastu. Ja kui sõda siiski peaks puhkema, on kogu maailma sotsialistliku noorpõlve ülesanne midagi kaotamata püüda sõda vastavate vahenditega lühendada ja kujundada võitlus proletariaadi kasuks.

1934. aastal sõjaõhutajad kõigis riikides kasutavad sõja puhkemise kahekümnendat aastapäeva tugevaimaks sõjapropagandaks. See võitlus peab juhutama nende enda vastu. Antimilitaristlik ja sõjavastane propaganda suurendatakse 1934. aastal kogu sotsialistliku noorpõlve poolt, ja järgmine Internatsionaali pidustus toimub sõjavastase võitluse tähe all.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsio-

naali Eksekutiiv kutsub kõigi maade sotsialistlikku noorpõlve kohe tööle õhutama uusi ja intensiivsemaid võitlusi kui varem.

Arvestades kokkuvarisevat kapitalistlikku süsteemi, arvestades fašistlikku hädaohtu, mis tahab veel kord päästa kapitalismi, arvestades fašistlike osavõite, mis võimaldavad kapitalismile veel viimse hingetõmbuse, uuendab noorpõlv oma truudusevannet sotsialismile ja kuulutab erilise rõhuga, et ainult sotsialistlik ühiskonnakord võib teostada tööliklassi õiguse produktiivsele tööle ja kõrgemale kultuurile.

Sotsialistlik noorpõlv ei tohi ennast ohverdada demokraatia ebajumaldamisele. Ta peab kaitsma kõigi vahenditega vabadusi, mida annab poliitiline demokraatia. Kodanlik demokraatia on aga ainult kodanlik säaduslikkus, kodanlik riigiaparaat, kodanlik õiguseaparaat, kodanluse rahvuslik solidariteet ja tähendab seega proletariaadi ahvatlemist olemaks kapitalistliku ühiskonnakorra agentideks, mida me ei valitse. Kõik see piirab vabadusi, mille kaitsmine on kõne all. Kunagi sotsialistlikul noorpõlvel ei tohi olla demokraatiale suuremat usaldust, kui on seda kapitalistlikul klassil endal. Sest viimasele kestab demokraatia niikaua, kuni see võimaldab kindlustada tema majandusliku võimupositsiooni, säilitab proletariaadi käte sidumise ja „kindlustuse“ revolutsiooni vastu.

Sotsialistlik ühiskonnakord on võidetav ainult revolutsioonilise jõudu-
depuhkemise abil, mis kujundab kestvate ja eksimatute püüete pikarea kõrguspunkti. Kõigi maade sotsialistlikul noorpõlvel on tahet ja jõudu juhtida seda võitlust tulemusrikkalt. Sellest veendumusest loob ta uusi jõudusid, sellest loob ta uut julgust, selles leiab ta oma lootuse rahvusvahelise sotsialismi lõplikuks võiduks.

Võitlusele fašismi ja sõja vastu!

Uue sotsialistliku maailma ülesehitamisele!

Elagu kõigi rahvaste ühendatud Internatsionaal!

ŠVEITSI NOORSOTSIALISTIDE KONGRESS

18. ja 19. novembril toimus Šveitsi noorsotsialistide korriline kongress, millest võttis osa 71 ühingute esindajat. Aruandest selgus, et 1933. aastal on asutatud *18 uut ühingut*. Praegu liidul on 61 ühingut Saksa Šveitsis, 7 prantsuskeele raionis ja 6 ühingut Tessin'is (itaaliakeelse Šveitsi osas). Kokku on liidul 74 ühingut 2300 üksikliikmega.

Noorpõlv ja partei.

Suhe Noorsotsialistliku Liidu ja Šveitsi sotsiaaldemokraatliku partei vahel oli ka viimasel ajal eriti rõõmustav. Järjest teravnev poliitiline olukord teeb noorpõlve ja partei tiheda koostöö eriti vajaliseks.

Sellest vajadusest tingituna pandi kongressile ette lepe Šveitsi sotsialistliku partei ja Noorsotsialistliku Liidu vahel, milline ettepanek võeti vastu suure enamusega. See loob eeldused edukaks sotsialistliku propaganda- ja verbimistöök s töölisnoorpõlve keskel. Noorsotsialistlik Liit saab õiguse määrata kaks esindajat partei juhatusse. Mitmed vastuvajajad kartsid, et see lepe toob kaasa noortele eestkostmise partei poolt. Kongressi suur enamus aga pooldas tihedat koostööd noorpõlve ja partei vahel kartuseta kaotada noorpõlve iseseisvust vaimses ja organisatsioonilises töös. Elav ja vaimsalt aktiivne noorpõlveliikumine ei tarvitse karta eestkostmise hädaohtu.

Internatsionaal.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali kobav tegevus ja iseseisva noorpõlve nõudeile vastava poliitilise joone puudumine pole rahuldand Šveitsi noorsotsialiste. Kuna viimasel eksekutiivi istungil uuesti valiti Internatsionaali sekretäriks Saksa endise liidu esimees Ollenhauer, mis pidi näitama senise suuna jätkamist, Baaseli noorsotsialistlik organisatsioon pani ette lahkuda Internatsionaalist. Vaidlusis arvestati rängalt SNI tegevust. Sm. Dürrenberger, kes võttis osa eksekutiivi viimasest koosolekust, selgitas SNI struktuuri, mis põhjaneb üksikute liitude suurel

autonoomial, kes tugevasti erinevad oma maa majanduslike ja poliitiliste tingimuste tõttu. See on ühelt poolt Internatsionaali tugevus, aga teisest küljest ka nõrkus rahvusvahelise sotsialistliku aktsiooni arendamisel. Vaidlusis toodi ette, et Šveitsi liidu aktiivne kaasatötamine võib aidata kaasa SNI poliitiliseks aktiveerimiseks, kuna väljaastumine oleks kasutu SNI poliitiliseks ümberkujundamiseks, rahvusvaheliste sidemete intensiivustamise asemel see nõugen-daks ainult neid. Vaidluste lõppedes Baseli organisatsiooni esindajad üldisel hääkskiitmisel võtsid tagasi oma ettepaneku.

Poliitilised olukorrad

refereeris sm. *Robert Grimm*, partei üks väljapaistvaid juhte, rõhutades, et fašism pole juhuslikkus, vaid hukkuva kapitalismi peegelpilt. Meie lükkame tagasi kriisi lahenduse korporatiivriigi loomisega, aga teame ka, et see ei või toimuda kodanlike demokraatia vahenditega. *Just kriisi ajal peame esindama oma põhimõtetelised, sotsialistlikud nõudmised*. Võitlus sotsiaalpoliitika eest on ühtlasi võitlus poliitilise võimu vallutamiseks, mille võitlusväljana ainult vaatleme kodanlist demokraatiat. Töölisklass kunagi ei tohi tunnustada riigikaitset kodanlikes mõttes, ei tohi toetada oma maa fašismi võitluses mingi välise fašismi vastu.

Sõjaküsimuse arutamiseks

otsustati kutsuda kokku erakorriline noorsotsialistide kongress enne parteikongressi. Kuigi valitseb täielik üksmeel kodanlike riigikaitse eitamis- ses, ei või küsimust käsitada dogmaatilisel palja vormeliga. Kõikkülgseks küsimuse arutamiseks muutunud olukordade jaoks toimub enne kohe algav kõikkülgne küsimuse uurimine ja arutamine. Samal kongressil käsitatakse põhjalikult ka noorte tööpuuduse küsimust noorte töötute abistamise aktsiooni.

EESTI NOORSOTSIALISTLIKU LIIDU

7. KONGRESSI TEESID

Nigol Andresen: Sotsialistliku noorteliikumise areng.

Rahvusvaheline sotsialistlik noorsooliikumine elab praegu üle suurt murrangut nii töökorralduse, erihuvide kui ka ealise koostises. Selle murrangu on põhjustanud teravaimini päevakorda kerkind generatsiooniküsimuse tähtsus tööliikumises ja kapitalismi kriisi tõttu tekkind väljavaated otsustavaiks jõudude ümberkorraldamiseks lähemal ajal.

See areng läheb noorteliikumise laiendamisele üle täisealiseks saamise piiri psühholoogilise ja füsioloogilise nooruse alusel; maalidel, kus seni noorteliikumine on olnud vanemate aastakäikude liikumine, on olnud jõudus kasv nooremate aastakäikude võitmiseks noorte sotsialistliku enesekasvatamise võimaluste loomise ja alateadvuse teadliku ümberkorraldamise sihis.

Eesti Noorsotsialistlik Liit kasutades rahvusvahelise sotsialistliku noorteliikumise kogemusi eri mail, loogu lähemal ajal enam või vähem kindel kava noorte eri earühmitiste töörendamiseks üldises tööliikumises ja koostöös eri earühmitiste vahel.

Erik Tuiman: Keskk- ja noorema astme organiseerimine.

Noorsotsialistlike ühingute liikmeskonna täiendamine uute nooremate liikmetega toimugu plaanikindlalt, verbides *liihikese hooegade* keskes teatava eaa (14—15) töölisnoorte võimalik kontingent. Selleks kohaseim on haarata iga-aastane vastavasse ikka jõudnud algkoolilõpetajate pere, kellele noorsotsialistlik liikumine olgu teejuhiks.

Ühingusse tulnud noored moodustavad esialgu omaette grupid (15—25 sm), mille ulatuses liikmeil on võimalik jätkata koolilõpetamise tõttu katkend ühisel mängude, spordi, rännakute kui ka ühisõpingute kujul. Eriline tähelepanu olgu pöördud noorte *isetegevuse nõudele* ja eale vastava seiklustungi rahuldamisele.

Grupitegevuse siht on sisendada noortes kollektiivitunnet ja arendada ühistoimingut, seda sidudes

ühiskondlike teadmiste hankimisega, äratades noortes huvi poliitiliste probleemidele, tööliikumisele ja sotsialismile, tõrjudes välja kodanlike kasvatusu uinutamispüüete mõju ühiskondlike küsimuste suhtes ja arendades sotsialistlikku enesekasvatust.

Tähtsal kohal on siin osavõtt tööliklassi ühisaktsioonest ja demonstratsioonest ning noorsotsialistide vormiriie.

Oma eritoimingute kõrval noored, kes esialgu on liikmekandidaadid, võtavad osa ühingu harilikust tegevusest. Hiljemalt aasta möödudes ja uue verbimisaktsiooni alates liikmekandidaadid saavad täieõiguslikeks liikmeiks ja nende erigrupp võib lõpetada töö, tarbekorral aga võib ka püsida.

On teretulnud ühingusse muidugi ka kõigi teiste earühmitiste noored, kuid päärõhk langeb järelikasvule nooremaid earühmitistest.

Organisatsioonilise töö rakendamisel ühingu juhatus ja teised funktsionäärid pidagu silmas, et organisatsioonilise juhtimisest võtaksid osa kõigi vanusegruppide esindajad. Eri tähelepanu tuleb pöördada nooremale, kes kipuvad jääma kõrvale vanemate seltsimeeste seas. Kõigi earühmitiste tööerakendamine on noorsotsialistliku liikumise suurimaid praktilisi eesmäärke.

Oskar Pärn: Vanema astme tööerakendus.

Plaanikindel sotsialistlik organisatsiooni ülesehitamine nõuab noorpõlve politiseerimist ja selle ühiskondliku aktiivsuse tõstmist kõrgema kraadini. Sotsialistliku propaganda tagajärjekamaks levitamiseks, verbimistöõ arendamiseks kodanlike ideoloogia mõju alal oleva indifferentse, kuid antikapitalistlike instinktidega noorpõlve hulgas, noorte takistamiseks sattumast kahtluse ja meeleheite tõttu fašistliku agitatsiooni ohvriks, noorsotsialistlik liikumine peab

a) looma eeldusi sissekasvamiseks tööliikumisele;

b) kujundama sotsialistlikule teadvusele ja distsipliinile rajatud noorfrondi.

Täisealiseks saand noorsotsialistide kohuseks on leida õige paik üldises töölisiikumises. Noorsotsialistlikud ühingud hoolitsegu selle eest, et täisikka jõudnud liikmete juhtimine parteisse, võimlemisrühmadesse, ametiühinguisse ja muudesse organisatsioonesse toimuks korrapäraselt ja järjekindlalt. Üleminek teostugu järgnevalt:

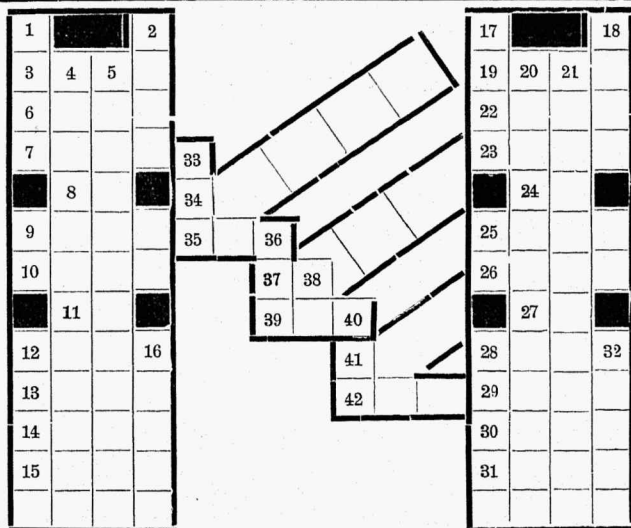
a) parteisse astumisel peetagu silmas liikmeksastumist rühmaviisi partei põhikirja kohaselt;

b) noorvalvurid samadel alustel võimlemisrühmadesse, võimalikult ja-

gude endistes koostistes;

c) tööprotsessis olevad liikmed kuulugu vastavasse ametiühingusse.

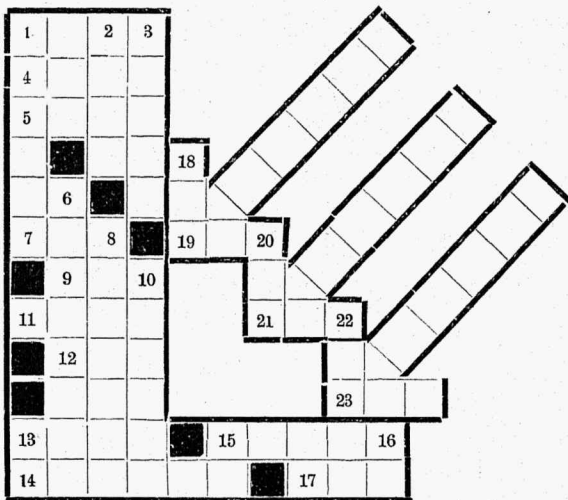
Noorsotsialistlike ühingute täisealiste (normaalselt 20—30 a.) liikmete kaader moodustagu vanema astme noorsotsialistliku liikumise ja kujunegu ühinguale vaimseks ja majanduslikuks toeks, kusjuures vanemad funktsionäärid kordkorralt annavad ruumi nooremale. Noorsotsialistide vanema astme õpingud on sisuliseks üleminekuks noorsotsialistide seast parteisse.

Vasakult paremale: 3. Mehe nimi. 6. Noorimaealine. 7. Näitus. 8. Tallinna Töölisteraater. 9. Talvspordi vahend. 10. Muusikaline ettekanne. 11. Hobujõud. 12. Ese kunstinäitusel. 13. Materja (tagurpidi). 14. Euroopa riigi päälinn (tagurpidi). 15. Püüdumus. 19. Kunagi. 22. Meres. 23. Kunst — esperanto keeles. 24. et — esperanto keeles. 25. Haigete valjalik (tagurpidi). 26. Takistus reisi jaoks. 27. Natside kaitseväge. 28. Küla Harjumaal. 29. Kella osa (tagurpidi). 30. Kalmistul. 31. Tundeavaldus. 34. Mida püüavad paljud. 35. Nõu. 37. Aiavili — käändes. 39. Meremärk. 41. Noot. 42. Kehasendit kujutav maal.

Ült alla: 1. Samanimeline. 2. Toalill rahvakeeles, aga võib ka olla asunike rkl. 4. Millie liige peab olema iga klassiteadlik tööline. 5. Kolmnoolle tähendus. 12. Milleta keegi ei ela. 16. Kelle kõnelusi kuulatakse meeleldi. 17. Kuidas ei tohi kõnelda miitingul. 18. Maitseaine supis. 20. Milline olgu iga noorsotsialisti ühiskonnakäsitlus. 21. Maailmavaade. 28. „Kuulus“ tõug. 32. Auto osa — käändes (tagurpidi). 33. Planeet. 36. Upton Sinclair'i näidend. 38. Hommikune valgus — käändes. 40. Perekonna liige.

Põiki: 35. Surnud eestikeelne sotsialistlik teoreetik. 39. Töölisiikumise juhte. 42. Mehe nimi Juhan Liivi jutustises.

Paremale: 1. sotsialistlik juudi organisatsioon; 4. igav — esperanto keeles; 5. tekib surma puhul; 7. naise nimi G. B. Shaw' komöödias „Inimene ja üliinimene; 9. arv; 11. nimi eesti ja soome mütoloogias; 12. E. N. L. pääsektär (esimene silp) 13. muusikaline akt (tagurpidi); 14. saar Atlandi ookeanis; 15. sotsialistlik teoreetik; 17. planeet; 19. Taani noorsotsialistliku ajakirja nimetuse esimene osa; 21. Aegjärk Nõukogude-Vene majanduselus; 23. rahvusvaheline esperanto liit.

Eelmiste ristõnade lahendus.

Paremale: 1. aktiivsus, 6. ammutav, 7. kolp, 9. um, 10. eo, 11. E. V. R. 12. tie, 13. tare, 15. s-r., 16. ie, 17. on, 18. amatöörid, 22. Nora, 23. Töötud, 25. re, 26. PEN, 28. oim, 30. ich, 31. sir.

Alla: 1. akumulatsioon, 2. tal, 3. improviseerima, 4. im, 5. Vu, 8. om, 10. eeter, 14. Aren, 18. ar (Ra), 19. öö, 20. öö, 21. iu, 24. Arrp, 27. Nõo,

Alla: 1. Euroopa riike; 2. alevik Pärnumaal; 3. itaalia luuletaja; 6. sees esperanto keeles; 8. ajakohasus, päevatahtsus; 9. kolmnoolle tähendusi; 10. Erni Hiire luuletis kogust „Puhtevird“; 13. käesoleva ristõnadesarja autor; 15. „nimetatud päeval“ — lühend; 16. Eesti Noorsotsialistliku Liidu esimees; 18. Poola Töölisnoorte liit; 20. sotsialistlik teoreetik; 22. tantsusamm.

Põiki: 19. sotsialistlik ajakiri; 21. rootsi töölisluuletaja; 23. naaberriigi juhtivaid mehi.

29. mis, 32. chi (ich).

Põiki: 26. peenike, 28. Orvusto, 31. Schaurup.

Eelmisses nr-sse olid sattund mõningad vead:

17. Asjaarmastajad — pro 18. Asjaarmastajad;

17. Sidesõna;

21. peab asetsema üks lahter vasakul (eelviimases).

„RÜNNAK“, Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Toimetus: *Nigol Andresen, Erik Tuiman, Johanna Veeberman*. Vastutav toimetaja *Mihkel Mihkelson*. Väljaandja Kirjastusühing „Sõprus“. Ilmub Tallinnas kord kuus päale juuni ja juuli. Tellimishind: aastas 1 kroon 50 senti, 6 kuud 80 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31. — Postkast 115.

Kirjastus o.-ü. „Täht“ trükkikoda Tallinnas.